

bpost

PB-PP | B-35036
BELGIE(N) - BELGIQUE

Afgiftekantoor 9450 Haaltert

Daens vandaag

Priester Daensfonds vzw

P.06

Zesde poëtisch-muzikale Daenswandeling

Opinieblad voor een warme samenleving

Tijdschrift van het Priester Daensfonds ■ 45ste jaargang nr. 3 - 2021 ■ Driemaandelijks tijdschrift
Toelatingsnummer 3775 ■ Erkenningsnummer P4A8022 ■ Afgiftekantoor: 9450 Haaltert
Verantwoordelijke uitgever: Vicky De Wolf, Middelkouter 68, 9450 Haaltert

'Er zijn alternatieven genoeg voor militaire interventies. Het geweld lijkt nu voornamelijk Azië, Afrika en Latijns-Amerika te treffen, maar de gevolgen ervan ontwrichten ook Europa. Daar komt de democratie onder druk, onder meer door rechts-radicale krachten die vluchtelingen demoniseren.

Niet in een verdere wapenwedloop, maar in uitdagingen als de klimaatwijziging moeten we investeren. Er is geen enkele militaire investering die een doeltreffend antwoord vormt op mondiale uitdagingen.

Elke burger kan het failliet van de militaire interventies vaststellen. Vrede kan en moet op een andere manier ontstaan. Pacifist zijn is slimmer dan militarist.'

Kristin De Winter (Vlaams Vredesinstituut), IJzerbedevaart, 5 september 2021

U een mening vormen: wordt lid/abonnee

U hebt het derde nummer van Daens Vandaag, jaargang 45, in handen, of u leest het op uw laptopscherm. Geen abonnee? Pc-banking brengt snel de oplossing. Schrijf meteen € 15 (scholieren en studenten betalen € 7,50) over op rekeningnummer BE40 7370 2745 3063 van het Priester Daensfonds vzw, Aalst. U krijgt hiervoor vijf in plaats van vier nummers (tot eind 2022) in de bus.

Uiteraard is een hoger bedrag overschrijven een te overwegen optie. Waarvoor dank.

Daens vandaag

Beste lezer,

Oef! We zijn gevaccineerd! Vlaanderen heeft een zeer hoge vaccinatiegraad en daar zijn we blij om.

Laten we ervan uitgaan dat er in het najaar, geen vierde covid-golf op ons afkomt, zodat onze activiteiten kunnen doorgaan zoals gepland.

De uitgestelde Poëtisch-Muzikale Daenswandeling vindt plaats op zondagnamiddag 17 oktober.

Met als thema: "Als ik liefheb is dat poëzie, als ik het opschrijf een poging daartoe", zullen de uitvoerders van muziek en poëzie, u meevoeren door de stilte, langs de welbekende locaties, gelinkt aan het leven van priester Adolf Daens. Meer info vindt u op volgende pagina's. Vlug inschrijven is de boodschap, want vermoedelijk zullen we toch nog aan enige coronamaatregelen gebonden zijn.

Op 1 november gedenken we niet alleen de familie Daens bij hun grafmonument, maar ook onze overleden voorzitters en iedereen die ons ontvallen is en een bijzondere plaats inneemt in ons hart. Het is een moment om stil te staan, te herinneren en te gedenken, om te rouwen en om onze zegeningen te tellen.

Omdat het zo lang geleden is dat we u, onze trouwe leden konden ontmoeten, willen we u graag iets speciaals aanbieden. Na de plechtigheid op de Aalsterse begraafplaats op 1 november e.k., nodigen we u uit in de winterkapel van de nabijgelegen kapucijnenkerk. Twee Aalsterse acteurs brengen voor ons een kort theaterstuk over rouw en verwerking. Deze voorstelling wordt u volledig gratis aangeboden.

Tijdens de laatste maanden is er ijverig verder gewerkt aan het project 'daensisme in de Denderstreek'. De samenwerking van het Priester Daensfonds vzw met Erfgoedcel Denderland verloopt zeer vlot. Mocht u, na het lezen van het verslag hierover in dit tijdschrift, nog ideeën hebben, of wenst u mee te werken, laat het ons dan zeker weten.

Zoals bepaald door de statuten van de vzw, zal er in het late najaar een Algemene Vergadering worden geagendeerd. De AV en de RvB zijn aan vernieuwing én verjonging toe. Wenst u mee te werken om de herinnering aan Daens blijvend te bewaren en door te geven aan de jeugd en de toekomst, stel u dan kandidaat. Kent u personen die in aanmerking komen, laat het ons weten of spreek en spoor hen zelf aan. Het verhaal van Priester Daens moet verder gaan, want de strijd is niet gestreden.

Een toemaatje: op zaterdag 11 december gaat het naar Puurs voor de Daens-musical.

Vicky De Wolf - voorzitter

DOEN WE BETER WAT WE ZELF DOEN?

De vraag stellen is ze beantwoorden. En het antwoord luidt ja en neen. Ik citeer een aantal problemen in diverse domeinen waar men geen oog voor heeft gehad, die men onder tafel heeft geveegd of die het onderwerp waren van eindeloze en steriele discussies zonder uitkomst.

We leven in een tijd waarin zin en nut mekaar niet meer in evenwicht houden. Het spreekt vanzelf dat we technici, architecten, bouwvakkers, en informatici nodig hebben. Maar vaak gaat hun vorming uitsluitend in de richting van het nut en vergeet men even vaak de zin van de geschiedenis en de inwijding in de cultuur in de ruimste zin van het woord met de irrelevante opmerking: dat is toch allemaal verleden tijd en hebben we Plato, Sartre of Picasso nodig, dan klikken op Google en we hebben alles wat we nodig hebben. Alsof je op een mondelinge test of een verrijkend gesprek niet over een dosis algemene cultuur moet beschikken. Dat is geen fantasie, want een tijdje geleden zag ik in een quiz twee germanisten die niet wisten wie Paul Van Ostaijen was. En dat is geen alleenstaand feit.

Alles is gewoon geworden en verwondering en stilte leven nu in ballingschap. Want het beeld loopt sneller dan het woord, maar wordt ook niet meer in het geheugen opgeslagen. Met als gevolg dat de dichteres Wislawa Szymborska zegt: "We keren van een reis terug met foto's in plaats van met herinneringen." Ik zag ooit in Berlijn een Japanner gedurende tien minuten mijmerend voor een doek van Vermeer staan en een Duitser voor

Picasso's Guernica, als was hij geschokt door zijn afkomst. En toen ik met mijn leerlingen na een bezoek aan de musea van Permeke en Delvaux in Vladslo belandde, werden ze heel stil, vooral na het bekijken van het treurende echtpaar van Käthe Kollwitz en de wandeling tussen de graven van zoveel jonge gesneuvelden. Niet zinvol?

Recent zijn er enkele heikele punten op het schaakbord beland. Over de corona-crisis is voldoende geschreven en gedebatteerd en we kunnen alleen maar hopen dat we stil-aan naar een normaal of gewoon leven kunnen terugkeren. Maar dan staan we vaak voor de keuze tussen welzijn en economie. En deuren wijd open zetten is een zwaar risico. Anderzijds is er een ongelooflijke inzet van de medische wereld, van virologen tot verpleegkundigen, poetsvrouwen en vrijwilligers en een grote tevredenheid over de organisatie, het verloop en de vriendelijkheid van de mensen in de vaccinatiecentra.

Maar er blijven spoken ronddolen. Het onderwijs wordt belegerd door burn-outs, gevolg van het feit dat nogal wat jonge mensen geen respect meer hebben voor hun ouders of hun leerkrachten die vaak als het slecht gaat een advocaat op bezoek krijgen. Ik haal een paar voorbeelden uit de realiteit.

Ik ken een jonge onderwijzer die via een uitwisselingsproject naar Cambodja trekt. Zijn leerlingen ter plaatse zijn de beleefdheid zelf en uiterst weetgierig. Na zijn terugkeer belandt hij in een school hier. Zijn leerlingen zijn zo arrogant en respectloos en tonen zo weinig belangstelling dat

de onderwijzer in kwestie het pand verlaat en in een bank gaat werken.

Mijn oud-collega, een gedreven en bezielde leraar geschiedenis, snakt naar zijn pensioen. Hij ziet het immers niet meer zitten. Want voor zijn leerlingen zijn figuren als Gandhi en Mandela voltooid verleden tijd en minder belangrijk dan pakweg Lionel Messi of Romelu Lukaku. En daar spelen de media handig op in. En toch kunnen beide facetten harmonisch samengaan.

Bij PFOS, een chemiebedrijf in Zwijndrecht is er zware luchtverontreiniging met gevaar voor het immuunsysteem, voor het voedsel (groenten, eieren), voor de kans op groeistoornissen e.a. In 2017 komt er een waarschuwing van Jan Tytgat, toxicoloog en professor aan de KUL. We hebben het niet gehoord of doen alsof. En hoeveel gevallen als Zwijndrecht zijn er nog?

In Antwerpen stort een school in aanbouw in. Vijf doden, mensen uit Portugal en Roemenië en wellicht onderbetaald en met materieel dat niet deugt. Wie is verantwoordelijk?

Jürgen Conings, psychisch gestoord na zijn terugkeer van een zending in oorlogsgebied en daardoor gevaarlijk, wordt door zijn oversten in de buurt van wapens geplaatst en na zelfmoord dood teruggevonden. Paniek in de buurt, viroloog Van Ranst in afzondering, drama bij de familie. Wie is verantwoordelijk?

Bij schietoefeningen in Brecht worden brandende fosforkogels gebruikt. Gevolg: heidebrand. Is er in het leger geen mens die nadenkt? Of geldt daar nog altijd het verfoeilijke motto: je hoeft niet te denken, wij denken voor u. Het resultaat mag er zijn.

De parapluverkoop stijgt spectaculair. Uiteraard is niemand schuldig en iedereen wijst naar iedereen. De paraplu's komen goed van pas. Zuhail Demir (N-VA) is de spelletjes beu, speelt cavalier seul en wordt met de vinger gewezen. Stel je voor: een politica met een geweten en een eigen kijk die van geen wijken wil weten. Idem voor de burgemeesters van Rumst en Boom die het been stijf houden in de kwestie Tomorrowland. Helaas, wanneer je je hoofd boven

Wouter De Bruyne ▲

het maaiveld uitsteekt wordt het weggemaaid met de andere graanhalmen. Conclusie: de democratie is een partitatie geworden. En je wordt een slaafse ja- of neen knikker of je valt uit de boot.

En tenslotte en ook hier zie ik de gedaante van priester Daens verschijnen. Moet men het in crisistijd zo spelen dat de aandelen stijgen en de lonen niet genoeg m.a.w. zullen we maar eens te meer toezien dat de kloof tussen arm en rijk groter wordt?

En wat krijg ik te horen op het nieuws deze morgen. Ik heb altijd in de overtuiging of de waan geleefd dat recht recht was en niet krom. Maar hoe voelt een man uit de straat zich als hij hoort dat een groot West-Vlaams familiebedrijf haar proces wegens fraude met enkele miljoenen euro's heeft afgekocht? De modale mens zou het niet kunnen. Maar vaderschap staat hoort de kassa rinkelen, en de familie in kwestie zal geen boterham of croissant minder eten. De moraal van het verhaal: het recht is krom en van ethiek is geen sprake meer. Zullen wij als Priester Daensfonds even opzij kijken en laten betijen? Neen, we blijven als dwarsliggers roepen. Want nu zwijgen zou dodelijk zijn.

Priester Daensfonds

6^e poëtisch- muzikale Daenswandeling

*“Als ik liefheb,
is dat poëzie.
Als ik het opschrijf,
een poging daartoe”*

Onze zesde poëtisch -muzikale Daenswandeling kan hopelijk plaats vinden op zondag 17 oktober 2021.

We starten om 16 u. in de feestzaal van het stadhuis van Aalst.

Zoals altijd staat de wandeling in het teken van de stilte en ze heeft ditmaal als thema “Als ik liefheb, is dat poëzie. Als ik het opschrijf, een poging daartoe”. Hiermee wordt gesuggereerd dat woorden maar schimmen zijn.

Elisabeth Hermans en Eva Caudron zorgen voor de muziek van Satie, het koor Dwarsbalk staat voor verzet tegen onrecht, Pieter Stevens wordt weer pelgrim, en Jan De Wilde zingt, begeleid door de gitaar van Eddy Peremans, “De fanfare van honger en dorst” en “Slaapliedje”

Voor de poëzie van o.m. Jan Bernlef, Firmin van der Poorten, Rodaan Al Galidi, Jacques Prévert, Toon Tellegen en Judith Herzberg zorgen Elia Vermeulen, Lieven De Bondt, Lieve De Geyter en Willy Van Boxstael.

We zijn afhankelijk van de evolutie van de coronacrisis (hoeveel mensen kunnen we ontvangen en hoe?), maar iedereen is welkom en onze toegangsprijs blijft bescheiden d.w.z. 10 euro.

Kaarten kunnen gereserveerd en betaald worden bij Joris De Kegel (dekegel.joris@telenet.be) – telefoon 053 83.60.15 en betaald op rekening PDF BE40 7370 2745 3063. De kaarten zullen klaar liggen bij de ingang van de feestzaal van het stadhuis.

AGENDA

STOP DE ARMOEDE

Aalst, zaterdag 16 oktober 2021

Grote Markt, van 15 tot 16.30 u.

6de POETISCH-MUZIKALE DAENSWANDELING,

Aalst, zondag 17 oktober 2021

Grote Markt, 16 u. stadsfeestzaal (zie pag. 6)

AAN HET GRAF VAN ADOLF EN PIETER DAENS,

Aalst, maandag 1 november, 10 u.

begraafplaats Leo de Bethunelaan, 10 u. stipt aan de inkomboog.

Korte herdenking aan het grafmonument, waarna iedereen uitgenodigd wordt de opvoering van 'Sterkte' bij te wonen in de nabijgelegen Sint-Antoniuserk.

(zie pag. 8)

PRIESTER DAENS VREDESLOOP,

Aalst, Vredeplein, zondagnamiddag 14 november 2021

INSPIRATIEBEURS

IJzertoren, Diksmuide, donderdag 14 april 2022

10 tot 17 u., inspiratiebeurs voor het verenigingsleven, met deelname van het Priester Daensfonds.

DAENSDAG 2022

Ninove, zondag 5 juni 2022

POETISCH-MUZIKALE DAENSWANDELING

Aalst, datum 2022 nog niet vastgelegd.

STUDIEDAG

Brugge, zaterdag 27 augustus 2022,

Daguitstap/studiedag 'daensisme in Brugge'.

IJZERBEDEVAART 2022

Diksmuide, zondag 4 september 2022

Georganiseerd door Priester Daensfonds vzw

StudioMatinee
presenteert

Sterkte!

1 nov
2021

Een indringende
voorstelling over
rouw en rouwverwerking

Aanvang 11 uur
Inkom gratis

Winterkapel van Sint-Antoniuserk
Capucienenlaan 95, Aalst

Reserveren via dekegel.joris@telenet.be Naar de geldende coronamaatregelen van het ogenblik

▼ Gedenksteen: Hier werd geboren Bernard Minnebo daensistisch voorman 1867-1919.

▲ Het Minneboplein in de directe omgeving van de Snaggaardstraat.
◀ Bernard 'Narden' Minnebo

SNAGGAARDSTRAAT 82, BRUGGE

Op de cultuurpagina van de Krant van West-Vlaanderen, editie Brugge, schreef Chris Weymeis, journalist, publicist en stadsgids, in februari II. een bijdrage over de gevelsteen voor een daensist in de Brugse Snaggaardstraat.

Gabriël Dujardin uit Oostkamp, altijd geïnteresseerd in de interesses van zijn vrienden, stak de weekbladpagina onder omslag aan mijn adres. Een Triënnale stadstocht liet me op een augustusdag de wijk van de Brugse Sint-Annaparochie verkennen. Een openbaring.

De gevelsteen aan het rijtjeshuis nr. 82 is niet langer vlotjes leesbaar. Wellicht kan er, in overleg met de eigenaar, in een initiatief van het Priester Daensfonds, aan verholpen worden? We nemen kijken wat mogelijk is.

Het geboortehuis van de daensistische voorman en gemeenteraadslid Bernard Minnebo is niet de enige blikvanger van deze stadswijk. De Snaggaardstraat is dé straat van Spermalie, van het voormalige militair hospitaal en van het Engels Klooster waar in 1899 Guido Gezelle zijn laatste levensjaar doorbracht. Overigens twee straten verder situeert zich Gezelles geboortehuis aan de Rolleweg. Centraal in de wijk staat de Sint-Annakerk, waar niet alleen Gezelle gedoopt werd en zijn eerste communie deed, maar waar priester Florimond Fonteyne onderpastoor was vooraleer hij naar Zarren verbannen werd. Fonteyne werd later volksvertegenwoordiger voor de Christene Volkspartij, de daensisten. Ook Joe English en kunstzangeres Elisa Goedemé zijn niet ver af.

Genoeg inspiratie om op zaterdag 27 augustus 2022 weer aan te knopen met de jaarlijkse studiedag van het Priester Daensfonds, deze keer in Brugge. Een bezoek aan het ADVN in Antwerpen staat op de wachtlijst.

Het streamingteam met Michaël Van Houtte (Erfgoedcel Denderland), Wouter De Bruyne (Priester Daensfonds), Paulette Looze (Priester Daens College) en verder Lieve De Geyter, Vicky De Wolf (Priester Daensfonds), cameraman David Van Woensel en Johan Velghe (Priester Daensfonds)

DIGITALE DAENSDAG

Voor de tweede opeenvolgende keer werd op de eerste zondag van juni de Daensdag, om voor de hand liggende redenen, afgelast. Zo geschiedde in 2020. Toen legde de bestuursploeg van het Priester Daensfonds bloemen neer aan het monument aan het Aalsterse Werfplein. Zo geschiedde in 2021.

Een bloemenkrans werd neergelegd door voorzitter Vicky De Wolf, maar de afgelaste Daensdag kreeg een digitaal gezicht. Via streaming en facebook werden de toespraken door achtereenvolgens Vicky De Wolf, Paulette Looze namens het Priester Daenscollege, Michaël Van Houtte namens Erfgoedcel Denderland en door Johan Velghe over de link tussen het daensistisch gedachtegoed en vandaag, de wijde, digitale wereld ingestuurd. Wouter De Bruyne las zijn jongste Daensgedicht voor. We willen het u zeker niet onthouden. De streaming van de Daensdag 2021 is nog te volgen via o.m. de facebookpagina van Johan Velghe, dd. 6 juni 2021.

*Ik was een grimmig en moeilijk man,/zei de bisschop/hij zei moeilijk, maar bedoelde vierkant,/want dat klonk wat hoekiger
ik was een teken van tegenspraak/en een hinderlijke horzel,/vonden de heren van stand/ik wist het, maar koos/voor de
weg rechtdoor/bezaaid met doornen en valkuil/maar ik kende mensen uit het verleden als spiegel/zoals Antigone die
haar gewegen volgde en niet de mensenwet/en Socrates die de spot dreef met zijn schijnrechters/ik wist het maar koos
voor de weg rechtdoor/en zonder compromissen/want ik zag ze rondom mij/de steenbakkers met eeltige handen/de
boeren met hun doffe blik/als weggeplukt bij Van Gogh/en de kinderen aan het weefgetouw/met ogen zonder toekomst
ik koos omdat ik geen keuze had/want onrecht is onrecht/en kooplieden moeten de tempel uit/zo leerde met
Christus, mijn leidman (Aalst, 3 juni 2021, Wouter De Bruyne)*

DAENSISME ZICHTBAAR MAKEN

't Is een afgezaagd deuntje, maar daarom niet minder waar: covid 19 zette een rem op tal van geplande initiatieven en activiteiten, zo ook het uitrollen van het daensisme in het werkgebied van Erfgoedcel Denderland. Met wat vertraging wordt alsnog het hele project op gang getrokken.

In zijn digitaal verspreide boodschap n.a.v. de virtuele Daensdag (6 juni 2021) stelt erfgoedconsulent Michaël Van Houtte dat naast de broers Daens talrijke andere figuren uit de Denderstreek een cruciale rol speelden in de strijd voor betere leef- en werkomstandigheden.

Het project van de Erfgoedcel Denderland, samen met het Priester Daensfonds, wil de brede beweging van het daensisme in de kijker stellen.

'Dat gebeurt door verdere digitalisatie van het Daensarchief. Het krantenarchief is al gedigitaliseerd door het Aalsters stadsarchief. Heel wat andere interessante stukken zijn nog niet digitaal raadpleegbaar. Verder worden er verhalen verzameld over het daensisme in de regio: locaties, anekdotes, opmerkelijke gebeurtenissen,... Een selectie hiervan wordt zichtbaar gemaakt in de publieke ruimte, onder meer met erfgoedborden, erfgoedapps en QR-codes', houdt Michaël Van Houtte voor.

Woensdag 4 augustus laatstleden werd een eerste plaatsbezoek gehouden in Denderhoutem, Outer, Heldergem, Kerksken en Haaltert. Een eerste selectie van locaties die in aanmerking komen voor het plaatsen van Daensborden is opgemaakt, met naast de voornoemde gemeenten ook Moorsel, Ninove, Appelterre, Aspelare, Denderleeuw, Welle, Iddegem, Lede, Erpe, Bambrugge.

▲ Overleg op het Denderhoutemse dorpsplein: Joris De Kegel (Priester Daensfonds), Luc Pots (auteur o.m. over Alois De Backer), Michaël Van Houtte (erfgoedconsulent Erfgoedcel Denderland) en fotograaf van dienst Johan Velghe (Priester Daensfonds).

◀ De Plancquarthoeve in Outer

■ Johan Velghe

▲ Uit handen van burgemeester Lieven Dehandschutter ontving Nelly Maes de allereerste stedelijke Sint-Niklase vredesprijs, een kunstwerk van Benny Luyckx

▲ Het hele Sint-Niklase (grote) marktplein werd tijdens de Vredesweek ingenomen door vele kraampjes van lokale verenigingen die ijveren voor derde en vierde wereld. Overal was de Vredesvlag gehesen. Vredesfeesten tijdens de Vredesweek: een symbiose tussen Bevrijdingsfeesten en Vredesfeesten. Samen met het vredesdorp, de vredesfeesten (ballonfeesten inbegrepen), nu ook de eerste Vredesprijs.

DE VREDESDRIEHOEK VAN NELLY MAES

Terwijl in Aalst het jaar 2021 volloopt met niet minder dan tien laureaten van de jaarlijkse Vredesprijs – steeds een privé-initiatief van het Comité Werken aan Vrede en het Vredeshuis –, affirmeert Sint-Niklaas zich volop als vredesstad, overigens net als leper.

Dat gebeurt niet alleen met een vredesdorp met tal van kramen, eetstandjes, info over lokale derde wereldacties, optredens,... die de hele (grote) Grote Markt innemen, maar ook met een vredesweek en feestelijke activiteiten (zoals de ballonnenvaart). Komt daar nu de stedelijke Vredesprijs bij. Een onafhankelijke jury wees uit zestien kandidaten met eenparigheid van stemmen Nelly Maes als eerste laureaat aan.

De laudatio en de prijsverhandiging werd in de feestzaal van het Sint-Niklase stadhuis georganiseerd.

Nelly Maes (82), eerder gemeenteraadslid en schepen, was achtereenvolgens volksvertegenwoordiger, senator, Vlaams parlementslicd, Europees parlementslicd, altijd zetelend voor de Volksunie, voorzitter van de fractie van Europese regionale partijen en initiatiefneemster en eerste voorzitter – tien jaar lang – van het Vlaams Vredesinstituut. Samengevat: een halve eeuw politiek en maatschappelijk engagement. Zij ontbrak op geen enkele manifestatie tegen kernwapens.

‘Steeds heb ik gehandeld zoals de vredesdriehoek het voorhoudt: ontwapening, ontwikkeling en mensen- en volkerenrechten’, hield Nelly Maes voor. ‘We zien altijd maar opnieuw een strijd om de hegemonie en dat houdt steeds een wapenwedloop in. Maar een land kan niet gebombardeerd worden tot de democratie.’

ROEPENDEN IN DE WOESTIJN?

Massabijeenkomsten zijn niet meer van deze tijd, of je dient al de naam van Niels Destadsbader bovenaan de affiche te plaatsen, of Max Verstappen in Nederland zijn, of met partijtucht oproepen naar een 'familiedag' in Plopsaland of Manifiesta half september aan de kust.

De 94e editie van de IJzerbedevaart lokte 160 aanwezigen. Bedroevend weinig. Klaagzangen als 'ooit stonden hier tienduizenden',... brengen geen baat. 2021 is zestig jaar later dan de jaren zestig toen de weide volstroomde. We leven vandaag niet meer à la 1961. Toch zal de traditie van de IJzerbedevaart overleven. Het gedachtegoed dat de bijeenkomst van 5 september II. schraagde is immers sterk: vrede komt niet uit de loop van een geweer, zelfbestuur wordt gedragen door een Vlaamse beweging met een sociaal en solidair verhaal en verdraagzaamheid is het fundament van een inclusieve samenleving in Vlaanderen.

De IJzerbedevaart, in een strakke regie, had het verhaal van de groeiende identiteit als Vlaming van Lode de Boninghe als leidraad. De toespraken van gastspreker Nelly Maes (ontwapening en Vlaamse verantwoordelijkheidszin), Kristin De Winter (Aan de IJzer vzw/Vlaams Vredesinstituut) met een oproep om tot een Vlaamse parlementaire diplomatie te komen en van Paul De Belder, voorzitter van vzw Aan de IJzer (geen alliantie met uiterst-rechts), brachten duidelijk geformuleerde standpunten van de sociaal geëngageerde Vlaamse beweging.

Namens het Priester Daensfonds legde Joris De Kegel een krans neer in de crypte van de eerste, gedynamiteerde IJzertoren: een eerbetoon en bloemenhulde aan de Vlaamse soldaten van het IJzerfront.

AANDACHT VOOR MATERIEEL VREDESERFGOED

De laatste augustuszondag organiseerde het Aalsterse Vredeshuis in samenwerking met atletiekclub ALVA en het Priester Daensfonds in koud, grijs en druilerig weer een stadswandeling 'langs verhalen over oorlog en vrede', met Jan Louis en Stefaan Van den Abbeele als vertellers.

Onderweg werden bloemen neergelegd op vier plaatsen: de Vredespaal op het Esplanadeplein, het monument van de Onbekende Vrijwilliger (Hoveniersplein), het Vredestapijt op de Grote Markt en de Vredesboom aan het administratief centrum, Werfplein.

Vastgesteld werd dat de twee kunstwerken in mozaïek toe zijn aan een grondige restauratie. Het Vredestapijt als het monument voor de Onbekende Vrijwilliger zijn zwaar beschadigd. De nieuwe Vredespaal vergt enige toelichting via een informatiebordje. De voorbijganger aan de Vredesboom vindt die duiding wel, maar verdient beter dan een plakkaat dat niet bestand is tegen slecht weer.

Betreurd wordt dat de website van Aalst nergens meer melding maakt van dit materieel erfgoed. Het Vredeshuis publiceerde een wandelbrochure aan het thema gewijd. Zo worden de vredessymbolen onder de aandacht gebracht.

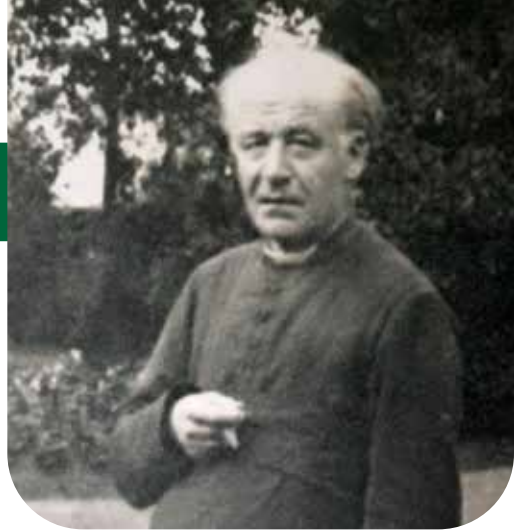
Een brief met de vraag aandacht te besteden aan het materieel vredeserfgoed in Aalst werd aan alle gemeenteraadsleden overhandigd voor aanvang van de eerste gemeenteraadszitting na het zomerreces. Deze brief werd naast voornoemde verenigingen ook mede-ondertekend door VVAK en 11.11.11.

Infostandje op de Hopmarkt, Aalst met Stephan Beeckman en Johan Velghe

DE 'SAVOOI-SOCIALISTEN' VAN GEZELLE

*De lectuur van het recent gepubliceerde boek *Gezelle in context: taal, macht en identiteit* van auteur prof. em. Julien Vermeulen biedt niet alleen wetenschappelijke inzichten in achtergrond en structuur van het omvangrijk poëzie-oeuvre van Guido Gezelle (2.000 gedichten), maar roept op indringende wijze het dominant katholiek-conservatieve tijdsbeeld op. Guido Gezelle, geen rebel, was in alle opzichten dienaar van tijdsbeeld en Kerk.*

Gezelle had het niet begrepen op liberalen en socialisten, zeker al niet op de loge – de 'broederkens van de moortelbak', zoals hij smalend schreef in zijn vloed aan polemische artikels in Brugse en Kortrijkse katholieke gazetten. Maar hij had het ook niet begrepen op de zich op de pauselijke encyciek *Rerum Novarum* (1891) beroepende christendemocraten. De daensisten schold hij uit, naar de groene kleur van hun vlag, voor 'savooisocialisten'.

Julien Vermeulen werd na studies germanistiek (KUL) en afrikanistiek (UG) en een doctoraat over de Nederlandstalige Congoliteratuur (UG), docent aan de hogeschool Vives (Kortrijk) en aan de Université de Lille III. Eerder publiceerde hij Guido Gezelle, een vakman in de Kortrijkse binnenstad. In zijn nieuw boek doorbreekt hij de mythe van de canonisering van Gezelle door de Vlaamse beweging in de eerste helft van de vorige eeuw.

'Zijn stijl grensde zelfs aan ongenadigde haat-taal' (pag. 163). 'Week na week, en jarenlang trok de prozaïst Gezelle ten strijde tegen politiek-andersdenkenden' (pag. 161). 'In zijn laatste levensjaren aarzelde hij niet om de christendemocratische beweging scherp te veroordelen: met zijn pleidooi voor één ultramontaanse Kerkgemeenschap negeerde hij de progressieve vleugel van de Kerk en sloot zich resoluut af voor de idealen van *Rerum Novarum*' (pag. 142).

Guido Gezelle schreef overigens een lofgedicht over en voor... Charles Woeste.

Gezelle in context: taal, macht en identiteit; auteur: Julien Vermeulen; een uitgave van de Guido Gezellekring vzw; 413 blz.; € 20.

■ Johan Velghe

HET EINDE VAN DE PARLEMENTAIRE DEMOCRATIE?

(2) De vier Gordiaanse knopen (misschien zijn er meer).

D. HOE KOMEN WE WERKELIJK TE WETEN OF VLAMINGEN ONAFHANKELIJKHEID WILLEN OF IETS WAT ER OP LIJKT? HOEFT DIE VRAAG OOK ELDERS GESTELD TE WORDEN? EN ZIJN HET WEL DE ENIGE EN JUISTE VRAGEN? ^[TWEDE DEEL]

Dit hoofdstuk is opgesmukt met drie lichtjes aangepaste citaten uit een essay van Ludo Abicht, getiteld "De herinnering is een vorm van hoop: Vlaanderen in de postmoderniteit". Niet in de handel verkrijgbaar, in 1997 wel als geschenk aangeboden aan de WIJ-lezers (VU-periodiek).

Woord vooraf.

* In het nummer 2021/2 verscheen de ingekorte versie van het eerste deel. Dat is ook het geval bij dit nummer 2021/3 voor het tweede deel van dit hoofdstuk. Alhoewel met wat minder documenten aangekleed - want vooral gewijd aan commentaren op wat de oogst aan documenten heeft opgeleverd in het eerste deel - blijven er toch nog wat verwijzingen naar [in het groen gedrukte en onderlijnde webstekken of documenten](#) overeind. Net zoals bij het eerste deel, kunnen lezers ook deze bijdrage in Word-formaat aanvragen. Ze krijgen dan automatisch de langere versie. Stuur mij daarvoor een mailtje: jozef.cassimons@telenet.be

Wie mij n.a.v. het eerste deel al een verzoek in die aard had gestuurd, hoeft zulks niet te herhalen. Die lezers krijgen die versie sowieso.

* De inhoud van dit hoofdstuk koppelt democratie aan meer Vlaamse autonomie. Twee thema's die het Priester Daensfonds nauw aan het hart liggen. Het gebrek aan ware democratie in Vlaanderen komt binnen het Belgische staatsbestel nog meer tot uiting wegens het miskennen van de meerderheidsregel, een basisregel in elke democratie die naam waardig.

* Bij het schrijven van deze tekst besepte ik gaandeweg dat er best nog een vijfde Gordiaanse knoop diende ontward, al was het maar om mij ervan te overtuigen het federale niveau niet als eerste proeftuin uit te kiezen bij het concreter omschrijven van de omstandigheden waarin de rechtstreekse verkiezing van de regering zich het vlotst zou kunnen voltrekken: **de taalkwestie**.

* De overstromingen die midden juli vooral de bevolking in de provincie Luik hebben geteisterd, bewogen mij ertoe deze 'communautaire zijsprong' bij de artikelenreeks over de democratie in dit voorwoord nog even verder toe te lichten. Hier en daar zal er in deze bijdrage sprake zijn van of gezinspeeld worden op de minder rooskleurige sociaal – economische situatie van Wallonië. Behalve het menselijke leed dat de watersnood er veroorzaakte, is de materiële schade immens te noemen. Die schade herstellen kost geld. De coronagevolgen dienen daar nog aan toegevoegd. Er is een spontane solidariteit op gang gekomen, ook uit Vlaanderen. Dit mag ons echter, en spijtig genoeg, niet blind maken voor feiten, de mentaliteits- en structurele verschillen die er tussen beide landsgedeelten bestaan om een verschillende, zelfs uiteenlopende aanpak van problemen op allerlei gebied te verantwoorden. Over de rek van die verscheiden aanpak zijn de meningen verdeeld, gaande van 0% (unitair) tot 100% (zelfstandigheid) rekbaarheid. Tussen een rek van '1% en 99%' kan er sprake zijn van een systeem van interregionale solidariteit, naar voorbeeld van de Länderfinanzausgleich in Duitsland.

**** Het Vlaams Belang (en nog andere organisaties) stellen het voor alsof met het uitroepen van de Vlaamse onafhankelijkheid, - morgen misschien niet, maar toch overmorgen -, alle(?) 'Belgische' problemen, van welke aard ook, van de baan zullen zijn. Goed. Gun het Vlaams Belang dan die kans, zou ik zeggen. Enkel aan die partij wel te verstaan. Het absoluut meerderheidsstelsel van regeringsverkiezingen in één Vlaamse kieskring biedt het VB die mogelijkheid. De voorstanders (waaronder de kiezers) moeten dan wel de rest van het VB-programma erbij nemen. Zonder compromissen. Op die manier kunnen de burgers gaandeweg oordelen en zien wat het VB er van terecht kan brengen. Deze wijze van genadeloze waarheid kunnen aanreiken, is te verkiezen boven de mossel noch vis slakkengang van een Echternach-processie middels het huidig systeem van parlementsverkiezingen.**

***** Na dit hoofdstuk gelezen te hebben, zal u merken dat ikzelf inzake 'staats(her)vorming' geen standpunt inneem. Uit de manier waarop ik op het einde commentaar lever, zou u wel naar mijn mening kunnen hengelen. Deze artikelenreeks heeft echter als oogmerk argumenten aan te brengen die pleiten voor een rechtstreekse verkiezing van regeringen, niet om een visie uit te werken over het slopen van het Belgische communautaire labyrint. Voornoemde regeringsverkiezingen – in tegenstelling met parlementsverkiezingen - op Vlaams niveau, bieden wel de mogelijkheid om het communautaire debat binnen Vlaanderen met open vizier te voeren, zoals: de gevolgen van separatisme op scherp te stellen en over confederalisme geen rookgordijnen op te hangen.**

Ik zal hoogstwaarschijnlijk deelnemen aan de burgerbevraging die de federale regering organiseert over wat ze zelf omschrijft als 'de modernisering, de verhoging van de efficiëntie en de verdieping van de democratische beginselen van de staatsstructuren'. Ook al heb ik meer dan mijn twijfels over het nut (uiteindelijk zullen de politici toch de knopen doorhakken, waarom die knopen dan niet voorleggen als duidelijke richtingswijzers bij regeringsverkiezingen?) en de manier waarop de resultaten zullen verwerkt worden, met de hulp van artificiële intelligentie en van tien 'experten', mooi paritair verdeeld, en waarvan er zeker drie lid zijn of nauwe banden hebben met de Federation for Innovation in Democracy Europe (zodat de huidige meerderheid en ook nog andere politieke partijen zich zullen kunnen schuilen achter de 'wetenschappelijk ondersteunde vlucht vooruit' om burgerparticipatie te promoten – wat zeker mag en moet zelfs – terwijl de vertegenwoordigende democratie echter ongemoeid gelaten wordt en op apegapen zal blijven liggen, ten nutte van de politieke partijen die onverstoord aan de macht blijven via onnatuurlijke coalities). Dat is toch mijn aanvoelen.

Oorspronkelijk zou die bevraging in september starten, maar is nu naar december verschoven. De lezers van Daens Vandaag kunnen zich dus voldoende tijd meten om mij te vervoegen.

DC. Is alles peis en vree bij onze Franstalige landgenoten? En zijn er nog authentieke unitaristen?

[Wat onze landgenoten van de Deutschsprachige Gemeinschaft (Belgiens) over de Belgische staatsstructuur denken, heb ik niet opgezocht. Wat meer info over Ostbelgien vindt u wel in de langere versie van deel 2, op aanvraag].

DCA. De eigenlijk ongrondwettelijke 'Fédération Wallonie – Bruxelles' in gevaar?

1. Ik weet nu niet of vele lezers onder u de politieke wereld in Franstalig België op de voet volgen, in de Franstalige media zelf wel te verstaan. **Ongelooflijk welk verschil in invalshoeken u dan te weten kan komen, af en toe zijn er ook verscheiden interpretaties van dezelfde feiten waar te nemen.** Ik stel enkel vast. Ik beoordeel niet.
2. Die media bekijken natuurlijk met argusogen naar wat men in Vlaanderen aan het bekokstoven is inzake onafhankelijkheidsplannen of wat er op lijkt, en hoe de volgende verkiezingsuitslag er zal uitzien.
3. **En of en hoe de grondwet zou herzien kunnen worden?** Nochtans, de Franstalige partijen hoeven zich eigenlijk geen zorgen te maken.
 - 3.1. Voor de **drie** verklaringen tot herziening (door elke tak van de wetgevende macht: Kamer, Senaat, koning, zijnde regering) volstaat een gewone meerderheid.
 - 3.2. Voor de fase na de verkiezingen, de eigenlijke herziening, is in elk parlement een dubbele gekwalificeerde meerderheid vereist d.w.z. dat bij de stemming twee derde van de leden van het betrokken parlement aanwezig moet zijn (100 in de Kamer) en dat de wijziging met twee derde van de stemmen moet worden goedgekeurd 67 in de Kamer). Lijkt mij normaal.

3.2.1. **Maar zo eenvoudig en normaal zal het niet gaan**, toch niet als er wijzigingen aan sommige artikelen van de grondwet dienen aangebracht, of aan bijzondere meerderheidswetten. Die bijzondere meerderheden gelden zowel in de Kamer als in de Senaat. De belangrijkste bijzondere wet is de Bijzondere Wet (B.W.) van 8 augustus 1980 tot Hervorming der Instellingen. Wat is er in dat geval vereist?

1° De meerderheid van elke taalgroep moet aanwezig zijn,

2° In elke taalgroep moet een gewone meerderheid behaald worden (meer dan de helft),

3° In de twee taalgroepen samen moet een 2/3-meerderheid behaald worden.

*Thans zetelen in de Nederlandse taalgroep van de Kamer 88 leden. Er zijn dus 62 Fransstalige leden. Om een wijziging aan een bijzondere wet gerealiseerd te zien, dienen er 44 Nederlandstaligen en 31 Franstaligen aanwezig te zijn. **Zijn er 16 Franstaligen niet akkoord**, dan is de wijziging niet aanvaard.*

4. Wie herinnert zich nog het Centrum Harmel met de lange naam? Het 'Centrum van Onderzoek voor de nationale oplossing van de maatschappelijke en rechtskundige vraagstukken in de Vlaamse en Waalse gewesten', ontstaan uit een wetsvoorstel dat Harmel in 1946 had ingediend. Het eindrapport werd op 24 april 1958 gepubliceerd (zie stuk nr. 940, zitting 1957-1958, Kamer van Volksvertegenwoordigers, na te lezen via <https://www.dekamer.be/digidoc/DPS/K3162/K31621865/K31621865.PDF>

Bepaalde besluiten waartoe het Harmel-Centrum was gekomen, vormden naderhand het uitgangspunt van talrijke 'staatsvormingen'. Dat was evenwel niet het geval met sommig taalgebruik in de politieke afdeling van het Centrum: daar was steevast sprake van een Waalse Culturele Raad en van een Waalse Gemeenschap. Merkwaardig is trouwens dat toen, als het over Brussel ging, nog een onderscheid gemaakt werd tussen Walen en franssprekenden: 'De Walen en de franssprekenden behoren tot de Waalse Gemeenschap'. Een Franse Gemeenschap was nog niet gekend. Waarom die naamsverandering er later gekomen is, moet ik nog achterhalen. In Robert Senelle's "De grondwetherziening 1967-1970" heb ik er in ieder geval geen verklaring voor gevonden (als nr. 263 in de reeks 'Teksten en documenten' in september 1970 verschenen).

5. Bijna iedereen in 'Franstalig België' is er thans over eens dat **ALS** Vlaanderen op onafhankelijkheid afstevent, de lat-relatie 'Wallonië – Brussel' hun enige vorm van sociaal – economisch overleven is.

5.1. Maar dat is het nu net. Als gevolg van de verdeling van de kredieten voor het herstelplan na corona tussen de gewesten, voelde Brussel zich opnieuw te kort gedaan door Vlaanderen en Wallonië. Op een moment dat het college van minister Verlinden bij politicoloog Devos aan de UGent de (Franstalige) Brusselaars de stuipen op het lijf joeg toen ze zich haar 2+2-formule liet ontvallen. Prompt reageerde de PS-voorzitter Magnette dat die getallen maar moesten opgeteld worden: 4 volwaardige gewesten, ook 'Bruxelles, région apart entière'.

5.2. Door het afschaffen van de '(taal) Gemeenschappen' en door hun bevoegdheden in handen van de Gewesten te geven, komt niet enkel het 'compromis' van 1970 op de helling, maar ook de nooit goed draaiende 'Fédération Wallonie – Bruxelles'. De coronapandemie heeft buitendien het labyrint inzake het Brusselse gezondheidsbeleid er niet op vereenvoudigd.

5.3. Die formule van 4 Gewesten heeft nochtans wat discussie losgeweekt in politiek Franstalig België, vooral bij de Franstaligen in Brussel. Nieuwe bevoegdheden vergen (opnieuw) bijkomende centjes. 'Défi', het vroegere FDF, is niet te spreken over het doorknippen van de Waalse navelstreng met Brussel (in Le Soir van 29/7/2021).

6. En de Walen in dit verhaal?

6.1. Ik laat eerst Elio di Rupo aan het woord (Le Soir, 8 maart 2021)(ik geef enkel de vertaling in het Nederlands mee):

* *“Een België met 4 Gewesten, zou de verdienste van de eenvoud hebben. [...] Voor Wallonië dient Brussel een krachtig Gewest te zijn. Uitzondering gemaakt voor Parijs, is Brussel de belangrijke Franstalige hoofdstad. [...] De Federatie Wallonië-Brussel zal het hoofd moeten bieden aan onmetelijke financiële problemen, bovenop dat van de zeer ingewikkelde instellingen. Vroeg of laat zal het de Federatie de nek omdraaien. Dat is het voordeel van de Nederlandstaligen: de osmose tussen Gewest en Gemeenschap.”*

6.2. Via onze vroegere eerste – minister, kan ik enigszins vlot overschakelen naar een Wallingantisch bruggenhoofd, de directeur – generaal van het ‘Institut Jules Destrée’, de heer Philippe Destatte.

a) Op de webstek van dat instituut is er een omstandig en relatief recent werkstuk van 31 blz. te vinden onder de titel ‘*Le confédéralisme, spectre institutionnel*’ (Het confederalisme, een institutioneel spookbeeld)(31/12/2019). Begin dit jaar is een herwerkte versie in boekvorm verschenen. Beide teksten zijn een aanrader voor wie het Frans machtig is: http://www.institut-destree.eu/wa_files/philippe-destatte_confederalisme_spectre-institutionnel_consolide_2019-12-31.pdf

b) Toch wens ik hier een deel van zijn besluit in een vrije Nederlandse vertaling over te nemen.

“Het confederalisme van de N-VA is niet ons model. In Wallonië zijn we er meer en meer van overtuigd dat een staatshervorming op basis van vier gewesten denkbaarder is, niet twee voogdijgemeenschappen. Ook in Brussel en in Ostbelgien zijn ze met velen om in die richting te denken. Hebben we dan niks gemeen met de N-VA? Ik denk van niet. Wij hebben waarschijnlijk dezelfde drang om de Staat te hervormen met het oog op een nieuw evenwicht, een Staat die meer passend is, efficiënter, en democratischer. Die drang veronderstelt ongetwijfeld het bedenken van ‘bruggen’ tussen de beide projecten. Om ‘definitief’ te besluiten: “laat ons het confederalisme aandurven, maar met vier!”

c) **Het Instituut Destrée legt evenwel ogenschijnlijk niet al zijn eieren in één mand.** Toch niet op langere termijn. Deel uitmaken van een Europese transnationale Regio (benevens Wallonië, Ostbelgien, de regio Lotharingen in Frankrijk, het Groot – Hertogdom Luxemburg, en twee Duitse Länder: Saarland en Rheinland-Pfalz) hoeft geen dagdroom te zijn.

DCB. En unitaristen, die bestaan er ook nog.

Buiten mogelijke burgerlijke organisaties, heb ik weet van minstens 1 partij die voor een unitair België opkomt: Belgische Unie – Union belge (B.U.B); <http://www.unionbelge.be/>

“ Als we er niet in slagen vooral de jongeren ervan te overtuigen, dat de redelijke verdediging van de eigen belangen en identiteit automatisch het engagement voor de anderen, echter minder bedeeden en totaal kansarmen met zich meebrengt, zal hun argwaan tegen het ‘Vlaams project’ blijven bestaan, tot grote schade van ‘t algemeen.

DD. En wat te zeggen van 'namaak – unitaristen' die de Vlaamse meerderheid willen herstellen?

1. Wat te denken van boeken met titels als '**De Afwezige meerderheid**' of '**De afwendbare nederlaag**', beiden bij Davidsfonds uitgegeven, midden de jaren tachtig. Auteur was ene **Lode Claes**. Ze zijn nog steeds tweedehands te koop. Of spring uw bibliotheek eens binnen.
 - 1.1. Wat zich volgens de auteur van '*De Afwezige Meerderheid*', '*Vlaamse Beweging*' mocht noemen, bestreed België. Naar de mening van Claes was dat echter niet veel meer dan een bescheiden en beleefd vragen of de meerderheid van de bevolking aan een eigen cultureel bestaan zou 'mogen' denken. Zouden we niet beter het probleem wat scherper stellen? Hoe komt het toch dat die Vlaamse meerderheid in de politieke praktijk keer op keer weer de vragende partij is, **na bijna twee eeuwen** bestrijding door een voortdurende Vlaamse Beweging? En anno 2021, door twee Vlaams-nationale partijen?
 - 1.2. Voor hem was het antwoord eenvoudig en duidelijk: die Belgische staat overleefde, omdat de meerderheid de macht niet wilde grijpen, telkens weer 'afwezig' was, als de macht in het bereik lag en zelfs, als die meerderheid inderdaad de macht in handen had genomen, aarzelde en weigerde die macht te gebruiken.
 - 1.3. Hoe dikwijls werd er niet geroepen, **het was de fout van de anderen**. Juist op dat laatste punt wijkt Claes geheel af van (bijna) alles wat tot nu toe geschreven is: **voor hem zijn het immers de Vlamingen zelf die fout zijn**.
2. **De afwendbare nederlaag**, een jaar later verschenen, is een frontale aanval op de flamingantische gemoedsrust. Hij verwerpt hierin het federale of confederale model omdat het de Vlamingen de macht ontnemt: '*Wij beschikken niet meer over ons eigen lot, indien we daarop de greep hebben afgestaan*'. Flamingantisch anti-Belgicisme zette de Vlaamse politiek aan tot een strategische vergissing waarbij een toestand, een systeem met een tegenstander werd verward.
3. Dichter bij ons, **De kwantumsprong: de wet breken om recht te halen**.
 - 3.1. Van korte essays zijn er niet zo veel als die in de aard van Brecht Arnaert, uitgegeven in 2011 op 82 blz. Ik neem voor een deel de tekst over die op de webstek over het boek staat: <http://www.dekwantumsprong.be/> De webstek zelf functioneert wel niet meer in de mate dat u het boek zou kunnen ophalen (downloaden). Ik citeer: "**Is de wet rechtvaardig?**
*Al meer dan een jaar (boek is in 2011 geschreven) slepen de communautaire onderhandelingen zich voort van deadline tot deadline. De onderhandelaars blijven maar geloven in een compromis, dat zou te bereiken zijn als iedereen maar tot rede zou willen komen. Alleen: de definitie van wat een compromis juist is, en wat dat dan wel is, redelijk zijn, wordt nooit gegeven. [...] De auteur gaat op zoek naar de grondstellingen van het samenleven en naar de verschillen tussen wettelijkheid en recht. [...] Hij besluit dat zolang de Vlamingen zich aan de wet houden, zij blijvend onrecht zullen ervaren. [...] De auteur roept niet op tot betogingen of enige andere vorm van individueel protest, maar tot politieke ongehoorzaamheid. **De Vlaamse volksvertegenwoordigers in het federale parlement moeten een expliciet illegale actie ondernemen om daarmee het recht te herstellen. Het is de kwantumsprong: de wet breken, om recht te halen***".
 - 3.2. Nergens op de planeet bestaat er een land waarvan de bevolkingsgroep die zelf de meerderheid van dat land uitmaakt, secessie wil plegen. Wat is dan in België de prioriteit? Niet het uitroepen van de onafhankelijkheid, maar het uitroepen van de soevereiniteit van de Vlamingen binnen het Belgische staatsbestel. Niet in het Vlaams parlement, wel een sterke actie in het parlement waar de staatsgreep in 1970 (de grendels) heeft plaats gevonden, de federale Kamer van Volksvertegenwoordigers.

- 3.3. Zoiets kan met een eenvoudige resolutie. Met een gewone meerderheid van de Kamerleden van de Nederlandse taalgroep (45). Een hedendaags 'Plakkaet van Verlatinghe' om zo te zeggen. Dat van de 16e eeuw kan u lezen op <https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/verlating.html>

- 3.4. Het staat de Franstaligen volledig vrij deze democratischer omwenteling naast zich neer te leggen.

Niets verhindert hen zelf de onafhankelijkheid uit te roepen. Op eigen kosten wel te verstaan.

Een proliferatie van vlaggen, symbolen en 'ervlaamste' instellingen, hoe dierbaar die om historische redenen voor sommigen onder ons ook mogen zijn, zal geen zoden aan de dijk brengen. Het gevaar is dan reëel dat heel dat moeizaam opgebouwde, nog wankel Vlaamse bouwwerk in één of twee generaties wordt weggespoeld.

DE. Enkele kanttekeningen, vragen, soms wenken, bij wat voorafgegaan is.

1. Enkele van algemene aard en die wereldwijd gelden, denk ik, bij alle onderhandelingen.

- 1.1. Bezint eer ge begint en vermijdt symboolpolitiek.
- 1.2. Het 'conflict' moet dermate beheersbaar blijven dat er van scheppend werk sprake kan zijn, en aan weerskanten niet alles verglijdt in afwachten en lijdelijk toezien en in het doordrammen van wat voorbij is.
- 1.3. "Omdat wij, toen we het gezag nog steeds bezaten, geweigerd hebben te onderhandelen, zijn we nu in de noodzakelijkheid gekomen om te onderhandelen, terwijl wij het gezag niet meer bezitten", opgetekend bij het lezen van 'Revolusi', het boek van David van Reybrouck over Indonesië en het ontstaan van de moderne wereld (blz. 364).
- 1.4. Het verleden kennen, is goed om het heden te verstaan. Het heden interpreteren met feiten uit het verleden, is (totale) onzin.
- 1.5. Politiek faalt meermaals door niet te anticiperen op de problemen en te veel die problemen maar op te lossen als ze zich stellen.

2. Over het Witboek Vlaamse Staatsvorming.

- 2.1. Ik moet grif toegeven dat het Witboek van de Vlaamse Volksbeweging mij aangenaam verrast heeft. Alléén al het feit dat het er gekomen is.
- 2.2. Bij de voorstelling einde 2019 van het Witboek stond er op hun webstek te lezen: 'Wij gaan vanaf nu met ons Witboek op stap. Leden en niet-leden, afdelingen en andere verenigingen tegemoet. Maar ook die personen en plaatsen waar de hefbomen zich bevinden die moeten toelaten om ons plan tot uitvoering te brengen.' **Van corona was er op dat moment nog geen sprake.** Veel tijd was er dus niet om 'op stap te gaan'. Spijtig. Want het zou voor de gezagsdragers natuurlijk een slok op een borrel schelen zo de aanhang van de Vlaamse Volksbeweging zou aandikken en fel boven de ongeveer huidige 4.500 leden zou stijgen.
- 2.3. **Aan de kanttekeningen die nu volgen, schonk de VVB zelf de nodige aandacht.** Vanaf blz. 67, als je de inleiding las bij de 'Vijf grote Vlaamse werven': 'We stelden al dat de weg naar onafhankelijkheid nog vele hindernissen zal kennen. Drie daarvan lijken zelfs bijna onmogelijk te nemen: Brussel, de Grondwet en zijn grendels en de verdeling van de staatsschuld. Er wer-

den voor al deze obstakels al verschillende oplossingen naar voor geschoven, van radicaal tot rationeel, van impulsief tot berekend. Er ligt dus al een zekere basis. Nu is het zaak er de meest haalbare uit te kiezen, deze volledig en degelijk uit te werken en ten slotte door te voeren.'

Volgens mij toont de VVB zich tot wat te optimistisch over haar draaiboeken of wat er voor moet doorgaan.

2.3.1. Brussel.

Ben ik verkeerd als ik stel dat de VVB gaat voor een Vlaamse Natiestaat met Brussel erbij?

- a) Door een dominante internationaal publiekrechtelijke rechtsregel (denk aan ex-Joegoslavië) maakt men, bij statenopvolging, toepassing van het principe van ***uti possidetis*** (zoals je in bezit hebt) ***ita possideatis*** (zo mag je blijven bezitten). Binnengrenzen kunnen dan staatsgrenzen worden.
- b) Nu is Brussel met zijn 19 gemeenten duidelijk een apart tweetalig gebied. Meer nog. Het **kanton Sint-Genesius-Rode** is niet enkel een gerechtelijk kanton (sinds 1963), maar ook een kieskanton. Het bestaat sinds 2014. Het onderscheidt zich van de andere kieskantons in Vlaams-Brabant omdat het enkel bestaat uit faciliteitengemeenten en er voor de Euro-pese en federale verkiezingen gestemd kan worden op lijsten van respectievelijk het Frans kiescollege en de kieskring Brussel-Hoofdstad.
- c) Hoe zal de VVB reageren als Brussel en de burgemeesters uit de randgemeenten bij de EU of de Raad van Europa op een referendum aandringen (denk o.m. aan Saarland na WO II)?

2.3.2. Staatsschuld.

De algemene consensus lijkt zich te concentreren rond het zogenaamde 'draagkrachtbeginsel', waarbij de sterkste schouders de zwaarste last op zich nemen, staat er geschreven.

- a) Algemene consensus met wie? Is er met Wallonië al binnenskamers onderhandeld?
- b) *Hoe dan ook komt het erop neer dat Vlaanderen de grootste brok voor zich zal moeten nemen:* mooie onderhandelingspositie om te starten. Zelfs economen aan Franstalige universiteiten zien mogelijke andere oplossingen.
- c) De VVB kan zich misschien eens de moeite getroosten om over de taalgrens heen te kijken, bij de "*Conseil économique, social et environnemental de Wallonie*". Die raad heeft in maart 2021 bij manier van spreken uit de biecht geklapt door een studie te laten verschijnen van '*75 ans d'années d'histoire économique de la Wallonie (1945-2020)*' (75 jaar economische geschiedenis van Wallonië). **Tussen droom** (= plannen, en dat waren er al veel, het laatste plan draagt zelfs een Engelse titel, *Get up Wallonia*) **en daad** (= uitvoering), **staan vele praktische bezwaren in de weg**. Wilt u er meer over weten? <https://www.cesewallonie.be/sites/default/files/uploads/publications/pdf/75%20ans-ok.pdf>

2.3.3. De juridische houdgreep.

- a) Bij DCA.3 is er naar de grondwet en de grendels verwezen. Niet abnormaal dat men dan wat verder in de tekst naar Vuye (& Wouters) hun 'grendelboek', *Sleutels tot ontgrendeling: uitdagingen aan de Vlaamse meerderheid*, verwijst. Heeft men bij VVB ook de eindbesluiten gelezen? Voor een deel komen die overeen met wat de VVB beoogt. Er zijn en blijven evenwel enkele grote 'maren' pal staan.
- aa) Ik citeer deels vanaf blz.193 uit hun boek.

* *Indien België vergrendeld blijft, dan is het omdat vele Vlaamse partijen onderdeel zijn*

van het Belgische establishment. (de VVB heeft daar geen directe greep op, wel de Vlaamse kiezers)

- * *Het is evident dat er zal moeten gesproken worden met de Franstaligen, zelfs wanneer het Vlaams Parlement eenzijdig de onafhankelijkheid uitroept* (uit het Witboek kan ik niet duidelijk uitmaken of er nu gemikt wordt op voorafgaande onderhandelingen of op gesprekken na een éézijdige onafhankelijkheidsverklaring; en wie gaat met wie onderhandelen?)

- b) In ‘**De kwantumsprong**’ stelt **Brecht Arnaert** voor dat een meerderheid van Vlaamse parlementsleden in de Kamer zelf de wet breken om recht te halen. Was het voor de VVB niet eenvoudiger en pragmatischer om minstens 45 Kamerleden te overtuigen die Rubicon over te steken?

2.3.4. Sociale zekerheid.

- a) Zijn er dienaangaande al contacten geweest met de vakbonden ACV, ABVV en ACLVB, en met de ziekenfondsen? Zo ja, wat was hun houding?
- b) Werkgevers die Vlaamse werknemers of van elders in dienst hebben, zijn verplicht de inhoudingen op het loon (zowel voor bedrijfsvoorheffing als voor eigen bijdragen als die van hun werknemers inzake sociale zekerheid) aan de ‘unitaire’ RSZ (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid) te storten. ‘Onafhankelijk’ koken, kost ook geld. Zal men werkgevers zonder slag of stoot kunnen overtuigen om die inhoudingen binnen de kortste keren na de onafhankelijkheid op een ‘Vlaamse rekening’ te storten?

2.3.5. Faciliteiten.

- a) In eerste instantie wijs ik op het resultaat van een mogelijke volksraadpleging (zie 2.3.1). Ze hebben je daar dan maar fijntjes in je Brusselse hemd laten staan.
 - b) 60 jaar na invoering, zonder dat er na al die tijd een 100% duidelijke uitspraak is gekomen over het uitdovend karakter van de faciliteiten, lijkt het mij thans niet meer renderend om, zonder nieuwe wetgeving ter zake, nieuwe juridische middelen in te zetten.
 - c) Weloverwogen wortel en stok hanteren, op grond van gegevens die er toe doen, lijkt mij de enige uitkomst. Cijfers aangaande de evolutie van de aanvragen om administratieve documenten te vertalen, over de schoolgaande kinderen in beide taalstelsels, over kan u vinden. **Neem een abonnement voor 5 euro op ‘De Zes’, driemaandelijks tijdschrift voor Vlamingen in de Zes en sympathisanten elders’:** BE82 4366 2473 9168.
- 2.4. In het Witboek vroeg de VVB aan het Vlaams parlement om een “**Dossier Vlaamse Staatsvorming**” op te stellen. Wat is daar na 18 maanden al van in huis gekomen? Ik heb die vraag gesteld, maar nog geen antwoord ontvangen. En in de nieuwsbrief van het Vlaams parlement heb ik over dat verzoek van de VVB niks mogen vernemen.
- 2.5. Was het niet te hoog gegrepen de Schotse middenveldvoorbereiding op de onafhankelijkheid als model over te nemen (met een Scottish National Party als grootste partij; haar absolute meerderheid had ze in 2016 verloren; op 6 mei 2021 had ze 1 zetel te kort om die opnieuw te veroveren)

3. Is Brussel al die heibel over een volwaardig gewest wel waard?

- 3.1. Ik laat de geschiedenis van Broekzele tot hoofdstad van dit land achterwege, en beperk me simpelweg tot het naast mekaar leggen van enkele cijfers inzake geschatte oppervlakte en aantal inwoners. U zal dan mijn vraag die volgt, wel kunnen situeren.

- * Brussel (19 gemeenten): 162 km² / 1.222.000 inwoners; Brussel-hoofdstad: 33 km² / 189.000 inwoners;
- * Antwerpen (zonder het stedelijk gebied errond): 204 km² / 532.000 inwoners;
- * Gent (idem): 158 km² / 264.000 inwoners;
- * Charleroi (idem): 102 km² / 202.000 inwoners;
- * Luik (idem): 69 km² / 197.000 inwoners;

3.2. Waarom dient enkel Brussel het statuut van Gewest te verkrijgen? Enkel omdat het tweetalig is (zou moeten zijn)? Omdat het de hoofdstad is?

4. Noem mij een land op waar een taalmeerderheid, een cultuurmeerderheid of om het even welke soort meerderheid haar onafhankelijkheid opeist?

5. Het Hoofdstedelijk Gewest Brussel zal instaan voor het verzorgen van tweetalig onderwijs. Wa pâasde doevan, menneke? [ik ben geboren en getogen in Molenbeek].

- 5.1. Want meer dan terecht bevalen twee Vlaamse oppositiepartijen aan, na de bespreking van de Beleidsverklaring van minister Verlinden in de Kamercommissie van 13 januari 2021, om de Taalwet Bestuurszaken van **1963** (jawel) in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest effectief te doen naleven.
- 5.2. **Achternvijftig** jaar later komen aandragen met een voorstel dat diezelfde stad (maar nu een Gewest geworden) voor tweetalig onderwijs gaat zorgen, is 'om van je stoel te vallen'.
- 5.3. Voor vele Franstaligen (ook bij RTBf) spreken en schrijven wij nog steeds 'flamand'.
- 5.4. Als zelfs de Franstalige pers erkent dat het zeer pover gesteld is met de kennis van 'le flamand' bij de leerlingen in het Franstalig onderwijs, ook in Brussel, dan mag ik uit ondervinding beweren dat deze verklaring nog een verbloeming is van de realiteit. Trouwens, het aanleren van hun moedertaal laat ook niet steeds fraaie resultaten zien.

6. Zouden er politici zijn die er zich terdege van bewust zijn dat België al lang een confederatie is?
Ik beperk er mij met opzet toe die vraag met het stellen van een tweede vraag te beantwoorden.

Welke naam zou je aan een staatsrechtelijk systeem toekennen als een land geen landelijke partijen kent, als burgers niet voor partijen kunnen stemmen die zich enkel in een deel van dat land aanbieden, als parlementen van de verschillende landsgedeelten belangenconflicten tegen mekaar kunnen inroepen, als politieke vertegenwoordigers van een territorium een vetorecht kunnen uitoefenen tegen beslissingen van hun collega's uit een ander territorium, ...? Juist, u hebt goed geraden.

7. Kan men in dit land verder tellen dan 4? De thans gangbare tendens herleidt zich tot formules van 4x1 of 2+2.

Ik moet me helaas beperken tot één hoofopmerking, weeral in de vorm van ditmaal twee vragen. Te maken met de gelijkheid van macht bij de start van onderhandelingen en met de basisidee dat federalisme de macht zoveel moet kunnen opdelen om zich democratisch te kunnen noemen.

Welke deelstaten rond de tafel vertrekken in de voorste startpositie: Brussel, Wallonië, Oostbelgien of Vlaanderen? Wat is de meerderheid met vier?

8. Wat als niet-aanvaarde aanbevelingen uit de Beleidsverklaring van minister Verlinden (zie DBB.3.2.4) door het Dialoogplatform, de burgerbevraging, naar boven borrelen?

Beeldt u in, een meerderheid van uitgelote burgers beveelt een confederatie aan! Een aanbeveling die in januari geweigerd werd door de meerderheidsafvaardiging in de Commissie. De regering is nu niet gebonden door de opinies van de burgers (het is geen bindend referendum), maar ze zou toch wel een mal figuur kunnen slaan. Of zou men kunnen sjoemelen met de manier waarop burgers zullen uitgeloot worden? Of door de artificiële intelligentie artificieel in het ootje te nemen?

DF. Het voorleggen van de in de titel gestelde vragen aan de bevolking (of elders?). Ik herhaal ze hieronder.

Hoe komen we werkelijk te weten of Vlamingen onafhankelijkheid willen of iets wat er op lijkt? Hoeft die vraag ook elders gesteld te worden? En zijn het wel de enige en juiste vragen?

DFA. De context waarbinnen dit hoofdstuk dient/diende gelezen, vergt enige uitleg.

1. Op het einde van de minderheidsregering Wilmès II werd de eerste fase van de **toen op de agenda staande** herziening van de grondwet afgewikkeld (zie DCA. 3.1). Een overzicht.

a) Op 4 april 2019 heeft de plenumvergadering van de Kamer als eerste een verklaring tot herziening van de Grondwet aangenomen. De Senaat heeft op 26 april 2019 haar verklaring aangenomen. En de regering deed zulks op de Ministerraad van 17 mei 2019. d) Al die verklaringen zijn op 23 mei 2019 in het Staatsblad gepubliceerd.

b) De bepalingen die in de drie verklaringen voorkomen, zijn ...

[om mogelijk naslagwerk te besparen, kan ik u melden dat bijna al die bepalingen te maken hadden met de Vrijheden van de Belgen en met de rechterlijke macht (om Assisen te kunnen afschaffen); enkel art.63 vertoont politieke elementen: aanpassen van het aantal volksvertegenwoordigers en het bepalen van de kieskringen.]

2. Ik merkte het al eerder aan: deze regering wacht haar einde niet af (in principe 2024) om **nieuwe** verklaringen tot herziening nu al voor te bereiden. **Het fameuze dialoogplatform** geldt wel enkel voor bepalingen die met de staatshervorming te maken hebben (in de grondwet of in bijzondere wetten), of met democratische vernieuwing (burgerparticipatie bv) die de regering de Croo I in haar programma liet opnemen.

2.1. Evenwel is er ondertussen soms ook een 'werf' beëindigd van in 2019 verschenen verklaringen. Een resultaat ervan was te lezen in het Staatsblad van 30 maart jl.: *Herziening van de Grondwet teneinde in titel II van de Grondwet een artikel 22ter in te voegen dat het recht van personen met een handicap op volledige inclusie in de samenleving waarborgt.*

3. De 'ouwe' verklaringen tot herziening (van 2019), tijdens deze regeringsperiode eventueel goed te keuren met een gewone 2/3e meerderheid, zullen de nodige discussies opleveren, maar de vereiste quorums (*het minimaal aantal personen dat aanwezig moet zijn om een vergadering of stemprocedure geldig te laten verlopen*) zullen wellicht voor hun derde (eind)fase zorgen.

4. De 'nieuwe' verklaringen doorlopen nu hun **eerste** fase. Om die in het Staatsblad gepubliceerd te krijgen, volstaat een gewone meerderheid. De Croo I heeft die thans. Vermoedelijk ook op het ogenblik dat er moet over gestemd worden. In principe zou begin volgend jaar al moeten geweten zijn welke richting die verklaringen zullen uitgaan.

4.1. Komt dan de tweede fase, de verkiezingen. Volgt daarop een zevende staatshervorming? Dat is nog koffiedik kijken op dit ogenblik. **En hiermee zijn we aan het einde van de voorafgaande uitleg beland.**

DFB. Zijn parlementsverkiezingen bij machte om voor duidelijke antwoorden op de vragen uit deze Gordiaanse knoop te zorgen? Het antwoord is neen. Zeker bij een gemis aan een beproefde traditie van referenda.

1. Want, hoeft het gezegd, of Kamerleden nu hun hersenen zullen pijnigen om bestaande bepalingen op te lappen, of integendeel sinds jaren betreden paden zullen verlaten, één zaak staat vast: we zullen opnieuw parlementsverkiezingen mogen aanschouwen. En wellicht ook de samenstelling van de daaropvolgende regering (na opnieuw 500 dagen?) mogen ondergaan.

2. De partijprogramma's zullen het niet enkel hebben over standpunten ten overstaan van wat er voorligt aan mogelijke herzieningen van de grondwet. Beloften over pensioenen, mobiliteit, leefmilieu, fiscaliteit, zullen ook ieders 'grieventrommel' kleur geven. Als kiezer goed wetende (*van die veronderstelling ga ik toch uit*) dat na de verkiezingen AL die gedane beloftes door een **coalitiezift** moeten om ook de volgende regeringsschuit opnieuw te water te kunnen laten.

2.1. Het spreekt bijna vanzelf dat in dat mengelmoesaanbod de staatkundige keuzes ondergedompeld geraken in de materiële lekkernijen die op de partischotels liggen. Het hemd is bij vele kiezers nader dan de rok. Menselijk en ... te begrijpen. Dat weten die partijen ook.

2.2. Bij gebrek aan referenda als beslissingsinstrument over keuzes inzake staatsbestel en over grondwetswijzigingen, dient er dus uitgekeken naar een ander 'gereedschap'.

*[Enkel het Waalse Gewest heeft de volksraadpleging ingesteld. Met wel wat voorwaarden vergezeld. Met een **bijzonder** decreet van 19 juli 2018]*

2.2.1. Men kan ook, terecht me dunkt, minstens betwijfelen of vragen met een dergelijke invloed op de toekomst van een land, in België, geen beproefde traditie van referenda onder de knie hebbende, met een eenvoudige ja of neen kunnen beantwoord worden.

DFC. Enkel **regeringsverkiezingen** komen als 'gereedschap' naar mijn oordeel in aanmerking.

1. Omdat ze op dit ogenblik, **zonder grondige grondwetsherziening** geen doorgang kunnen vinden en evenzeer op praktische uitvoeringsmoeilijkheden zouden stuiten (bv het zich verenigen van op dit ogenblik qua taal gescheiden partijen ten bate van een federale kieskring) , laat ik federale regeringsverkiezingen hier onaangeroerd.

1.1. Ik beperk me tot verkiezingen voor de Vlaamse regering. En zelfs dan zal er enige kordaatheid moeten getoond worden om buiten de lijntjes te kunnen lopen.

1.2. **Deelstaatregeringsverkiezingen zijn grondwettelijk niet voorzien, maar ook niet verboden.** Een lichte kwantumsprong wagen?

2. Regeringsverkiezingen zorgen ervoor dat het programma van de winnende partij of partijen ook het regeringsprogramma wordt. Tenminste al een duidelijke boodschap en een gemakkelijk te controleren belofte.

2.1. Het deelstaatniveau (in ons geval, Vlaanderen) biedt het voordeel dat de partijen die aan de verkiezingen zullen deelnemen, niet noodzakelijk voorafgaandelijk coalities hoeven te sluiten. *Op federaal niveau zal eerder het omgekeerde nodig zijn. Maar de partijen in hun huidige ééntalige configuraties 'loslaten' op de federale kiezers, is ook niet uit te sluiten.*

3. Ook al zullen die regeringsprogramma's andere beleidsvoorstellen inhouden dan staatkundige keuzes, toch is de kans groter dat die keuzes niet alleen een meer steekhoudend geheel zullen vormen met de beleidsvoorstellen op de andere domeinen van alledag, maar dat die gecombineerde opties de partijen duidelijker uit mekaar kunnen houden.

DFD. Welke vragen? Aan welk Vlaanderen gericht?

1. Aan het Gewest of aan de Gemeenschap gericht?

1.1. De **huidige constitutionele autonomie** laat geen gemeenschapskieskring toe. De vraag dus niet aan de Brusselse Vlamingen/Vlaamse Brusselaars/de inwoners van Brussel stellen, lijkt mij een meer dan te haastig teken van onderdanige knieval.

1.2. Zullen Vlaamse partijen de euvele moed opbrengen om de kiesverrichtingen voor een Vlaamse regering ook in Brussel te laten plaatsvinden? Met stembureaus in de Gemeenschapscentra bv.

2. De vragen.

2.1. **Onafhankelijkheid voor Vlaanderen?** Of meer zelfbeschikking onder een andere vorm?

2.2. Een confederatie?

2.2.1. Zoals één bepaalde partij die omschrijft (een ver doorgedreven vorm van federalisme met een zo min mogelijke rol voor de centrale overheid weggelegd; uitvoering van artikel 35 van de grondwet). Of wat door vele andere partijen (al dan niet moedwillig) wordt voorgesteld als een overgangsbetel dat later de onafhankelijkheid zal inluiden. Of nog de terminologie van de pure kamerjuristen van het internationaal publiekrecht die onafhankelijke staten vooronderstellen om dan achteraf een statenbond overeen te komen via een verdrag.

2.2.2. Ik spreek me hier zelf niet uit over het aantal deelstaten die voor België in de wieg kunnen gelegd worden: 2, 2+2, 4, ...32?

2.3. **De kwantumsprong?** Het recupereren van de meerderheid?

2.4. ???

DG. Voorlopig besluit en naschrift.

1. We hebben nog drie jaar te gaan, edoch zie ik voorlopig geen partij haar nek uitsteken om **ook** aan **regerings**verkiezingen te denken als enige legitieme manier om regeringsvormingen tot stand te brengen. Wie de beraadslaging over het decreet Somers inzake de versterking van de lokale democratie in het Vlaams parlement heeft gevolgd, heeft kunnen vaststellen dat zelfs in deze louter Vlaamse materie de geesten, zowel bij meerderheid als bij oppositie, dermate stevig vastgeklemd zitten om de traditionele gedachtecronkels niet in vraag te kunnen stellen.
2. Het blijft nog even spannend vooraleer u de directe verkiezing van de Vlaamse regering in zoveel mogelijk bijzonderheden te mogen uitleggen. Te beginnen met u de grondstellingen ter keuze voor te leggen.
 - 2.1. Eerst gaan we zicht trachten te krijgen op de naweeën van de Belgische taalvrijheid. Met ook aandacht voor het Waalse standpunt.
3. En om deze vierde Gordiaanse knoop werkelijk af te sluiten, met al een petieterig oogje op de taalongelijkheid, durf ik u nogmaals het internet in te jagen (let wel, niet alle artikelen zijn gratis te lezen): <https://www.tijd.be/dossiers/hertoginnedal/vraag-de-kiezer-of-dit-land-moet-blijven-bestaan/10214487.html>

“ Zolang de Vlaamse regering er niet in slaagt de mensen in Vlaanderen en Brussel, en vooral de jongeren ervan te overtuigen dat het nieuwe autonome Vlaanderen democratischer, verdraagzamer en socialer is dan het oude België, zal de negatieve connotatie over wat Vlaams is, blijven voortduren.

HISTORISCH CYNISME

Juli 1776. Thomas Jefferson, voor hij president van de VS werd, schreef mee aan de onafhankelijkheidsverklaring, waarin onder andere te lezen staat 'dat alle mensen als gelijken worden geschapen, dat zij door hun Schepper met zekere onvervreemdbare rechten zijn begiftigd, dat zich daaronder bevinden het leven, de vrijheid en het nastreven van geluk.' Eindelijk vrijheid voor de zwarte bevolking? Wat dacht je? Thomas Jefferson bezat zelf 607 slaven die werkten op de 20 vierkante kilometer grote tabaksplantage in de stad Charlottesville, Virginia, waar hij opgroeide. De president was een tegenstander van de slavernij, maar zag deze toch als een economische noodzakelijkheid. Maar een niet over het hoofd te zien detail: in de onafhankelijkheidsverklaring schetste hij in felle bewoordingen de door hem en vele anderen ervaren uitbuiting en bekneveling van de Amerikanen door de Engelse koning die hij als een tiran betitelde.

Juni 2021: Jaar na jaar isoleren de VS zich nagenoeg volledig van de 'internationale' gemeenschap door hun embargo tegen Cuba. Het embargo sluit het eiland deels af van de economische en commerciële rest van de wereld en provoceert daardoor al jaren schaarste onder de Cubaanse bevolking. In juni dit jaar kwam het eikel thema andermaal op de agenda van de jaarlijkse Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. 183 landen stemden voor de afschaffing van het embargo. Enkel 2 stemden voor datgene wat sommigen een 'genocide' noemen: de VS zelf en hun bondgenoot, het apartheidsregime van Israël. 3 regeringen onthielden zich: Oekraïne en twee bondgenoten van de VS, de schurkenstaten Colombia en Brazilië. Maar ook dit jaar blijft het embargo overeind. En dat ondanks de gesel van Covid-19.

Guido De Schrijver ▲

Maar er is meer. President Joe Biden kon het niet laten het cynisme ten top te drijven. Naar aanleiding van de recente rellen in Cuba, riep hij de Cubaanse regering op 'om naar zijn volk te luisteren en te beantwoorden aan zijn noden op dit cruciale moment, in plaats van zichzelf te verrijken.'

Je moet het maar kunnen.

EEN AANEENRIJGING VAN INTERVENTIES IN PLAATS EN TIJD

De geschiedenis van Latijns-Amerika en de Caraïben is doorspekt met rechtstreekse of onrechtstreekse interventies door de VS, tot en met oorlogen, in een poging om regeringen in het zadel te helpen of integendeel te doen vallen naargelang het hen past. We bekijken enkele historische en recente politieke lotgevallen van enkele landen in deze context.

Lees verder op de website van het Priester Daensfonds: www.daens.org

SOLDATENGELD

De geldelijke steun die de overheid in deze coronatijd gul heeft uitgedeeld, moet ons dankbaar stemmen. Toen in de zomer van 1914 de Groote Oorlog uitbrak, kon Pieter Daens niet eens dromen van zo'n stevig vangnet. Hij lag wakker van de ravage die de mobilisatie van de kostwinner(s) in de armste gezinnen van Aalst had aangericht, want daar kwam plots geen brood meer op de plank.

In theorie kreeg elke gemobiliseerde soldaat soldij en had zijn hulpbehoevend gezin, zoals in vrede, recht op een militievergoeding. Ook al volstond dat 'soldatengeld' bijlange niet om het inkomensverlies te compenseren, het was beter dan helemaal niets. Op voorwaarde dat het werd uitbetaald. Voor dat doel had het Belgische Parlement de lokale besturen bij de aanvang van de oorlog voorschotten toegekend. Begrijp: de onverwachte uitgaven kwamen ten laste van de staat maar de eigenlijke uitbetaling werd toevertrouwd aan de steden en gemeenten. In Aalst liep het behoorlijk mis. In zijn relaas over de gebeurtenissen van 13 oktober 1914 noteerde de Aalsterse geschiedschrijver Petrus Van Nuffel:

'De noodlijdenden werden ongeduldig; de gemoederen kwamen in gisting: een opstand dreigde los te breken, en zelfs had, op de Groote Markt, eene betooging plaats van vrouwen, die het soldatengeld kwamen eischen. M. Van den Bergh sprak, van in een der vensters van het Landhuis, de woelige menigte aanradende een paar dagen geduld te hebben, en belovende alles te doen wat in zijn macht was. Het gemeenteraadslid M. Edward Van den Steen verzekerde dat hij een vriend had, M. Devillers, eigenaar van het hôtel Astoria, Koninklijkestraat 103, te Brussel, die wel een zekere som zou willen verschieten. Geen oogenblik gearzeld en naar Brussel gereden. In de hoofdstad toegekomen, vonden onze stadgenooten het gasthof van M. Devillers in rep en roer door een groot getal opperofficieren, die, in de sierlijke marmenzaal, de komst van den koning van Beieren verbeidden. De eigenaar van Astoria zelf zat met al die parade weinig in en liet de prachtkevers maar hobben en tobben. Ondanks het lawaai, luisterde hij aandachtig naar de smeekbede der Aalstenaars, die namens de ongelukkige vrouwen onzer soldaten, zijn hulp inriepen. Op hun handteeken leende hij tienduizend frank.'

De anekdote illustreert hoe moeilijk het Aalsterse stadsbestuur aan geld geraakte. Eind november 1914 kloeg Pieter Daens in de gemeenteraad over het uitblijven van het soldatengeld:

'In alle steden, ja in vele parochiën wordt het soldatengeld regelmatig betaald, en niet zonder rede; Heren, is 't niet hardverscheurend wreed te denken? Terwijl de soldaten hun bloed en hun leven te pande stellen, dat hun ouders, vrouwen en kinderen hier op 't verhongeren zitten. (...) Eenige dagen geleden werd ik in een huizeken binnengeroepen, een weduwe kloeg haren bitteren nood. Zij, weduwe van een kleine staatsbediende, had sedert september geen pensioen getrokken. Van hare twee dochters waren de mans in 't leger; ze zaten allen zonder geld, zonder brood, zonder aardappels of kolen. Dit is overigens het lot ook van vele kleine burghermensen.'

De raadsvoorzitter verzekerde Daens dat de zaak het stadsbestuur 'zeer ter harte' lag en dat men geld uit het Gemeentefonds zou putten om de bedragen voor drie weken te kunnen uitbetalen. Daens beloofde daarop, in naam van de rechthebbenden, dat 'niemand meer zou vragen dan hem toekomt'. Wat doet vermoeden dat het systeem administratief niet op punt stond.

Het blad 'De Werkman' van de Daensisten bleef de kwestie de volgende maanden met argusogen volgen. Op 29 januari 1915 schreef de redactie:

'Niemand moet beschaamd zijn dit geld te gaan halen. Integendeel, 't is eerlijk gewonnen geld, een eereloon. Het vaderland neemt de kloeke zoons in deze wreede omstandigheden. De koning en zijn ministers, met Senaat en Kamer, hebben eenparig en plechtig 75 centiemmen daags toegelegd aan de ouders van de soldaten of aan de echtgenoten, en 25 centiemmen voor elk kind. Het is zeer weinig, maar 75 centiemmen daags is toch een deugdzame ontlasting. (...) In Aalst, zoo reeds geschreven is, zijn de betalingen nu regelmatig (...) en er wordt ernstig gezocht om d'achterstellen te kunnen korten.'

De krant beet zich vast in de kwestie en hield maandenlang druk op de ketel door geregeld een lijst te publiceren over de gang van zaken in Aalst en de omliggende dorpen, mét vermelding van de naam van elke burgemeester en de belofte dat zij die hun best deden later in het Parlement 'met eere en dank' vermeld zouden worden. Het blad eindigde met een sneer aan het adres van de burgervaders die 'nalatig en ieverloos' geweest waren: hun gedrag zou 'een zware, leelijke, onuitwisbare plek zijn, een blijvend merkteken' op hun blazoën.

Twee weken later kreeg waarnemend burgemeester Van den Bergh van Aalst van 'De Werkman' goede punten: 'Alle veertien dagen regelmatig en in goede orde. 't Heeft veel moeite gekost, maar nu met de lening van 500.000 frank gaan al de achterstellen betaald worden.' Burgemeester Verhelst van Herdersem kwam er minder goed vanaf: 'Slecht, zeer slecht, negen tot tien weken ten achter. Enkele arme gezinnen regelmatig. Alle familiën hebben recht op dit soldatengeld', luidde de beoordeling.

In de editie van 12 maart gaf Pieter Daens burgemeester De Cock van Erembodegem een veeg uit de pan: 'Over Erembodegem bij Aalst komen pijnlijke klachten: zeven weken ten achter, tien en meer. Moeders met drie en meer kinderen zijn komen allarmen in ons bureel, ze zitten te verhongeren. Burgemeester De Cock, volg toch het voorbeeld van bijna al uw collega's. Het soldatengeld moet voor alles gaan... Hoe moeilijker, hoe verdienstiger.'

Op 2 april schreef het blad: 'Het betert bijna overal, veel gemeenten doen leeningen om d'achterstellen te kunnen betalen. Aalst blijft vijf weken ten achter, de leening van 500.000 frank heeft veel tablaturen aan, op die leening is reeds geld verschoten. Zodra de goedkeuring getekend, worden al d'achterstellen gezuiverd.'

Dat laatste bleek ijdele hoop. Op 4 juni publiceerde 'De Werkman' een vlammend commentaarstuk. Daarin wees Pieter Daens met een beschuldigende vinger naar schepen van Financiën Moyersoën:

'Reeds drie maand, het half miljoen is er. Maar algemeen is ook de teleurstelling. (...) Het is wreed bij wreed, altijd uit te stellen terwijl 't geld daar ligt, en vrouwen, kinderen, ouders van soldaten honger en gebrek lijden. Och menschen, schrijft dat niet aan die soldaten, of 't ware daar revolutie. Waarom toch dien uitstel? Het bedroeft iedereen, den burgemeester eerst. Hij beschaamt Aalst. Betert het niet aanstonds, de moeders zullen naar Gent lopen. De moeders en vrouwen vragen om algemeene vergadering te houden en betooging. Aalst! Wat gaat er toch om met U! Terwijl al de steden het stipte voorbeeld van goede betaling geven en zelfs d'omliggende gemeenten helpen. (...) Hoe kan schepene Moyersoën zo koppig blijven? Het bedroeft mij deze strenge woorden te moeten schrijven. Het zou mij ontlasten en behagen, kon ik in een volgend nummer melden dat alles betaald is...'

Die publieke aanval leverde Daens prompt het verwijt op dat hij uit de kwestie politieke munt wou slaan. Opvallend: blijkbaar was ook discussie ontstaan over de hoogte van het bedrag. Op 16 juli verwonderde 'De Werkman' er zich over dat het zou gaan om 50 centiem per familie, en niet om 50 centiem per soldaat in de familie. Bovendien: voorheen was sprake geweest van 75 centiem. Een week later betoogde een gepikeerde Pieter Daens in zijn weekblad dan ook dat 'volgens recht en rede het soldatengeld moest zijn: 1 frank daags en per hoofd'. Voor hem mocht er 'geen spraak zijn van afknotting maar van uitbreiding en van vermeerdering'. In 'De Werkman' van 12 november verdedigde hij die overtuiging met een nieuw argument:

'Te Brussel wonen zeer veel moeders en vrouwen van Fransche soldaten. Ze komen hun geld halen nabij Sinter Goelen. Bijna allen zijn zeer wel gekleed, niemand ziet er verarmood uit. (...) Ze trekken 1,25 frank voor de vrouw en 50 centiemen voor elk kind. Daarbij, volgens akkoord met de Belgen, hebben de Fransche moeders en vrouwen kosteloos de voeding, namelijk soep, brood, kolen, aardappels, koffij, enzovoort. Welk verschil met hier! Hier zijn moeders en vrouwen die moeten gaan bedelen voor hun arme schaapkes van kinderen! Hier is 't soldatengeld nog op sommige parochiën ten achter.'

Dat was klare taal. Met 'Sinter Goelen' bedoelde hij hoogstwaarschijnlijk de Sint-Michielskathedraal op het Sinter-Goedeleplein in hartje Brussel. Of, om haar officiële benaming te gebruiken, de collegiale kerk van de heiligen Sint-Michiel en Sinte-Goedele. In de volksmond haalt Goedele het overigens nog altijd op de aartsengel want velen noemen het monument de Sinte-Goedelekerk.

CULTUUR EN ECONOMIE

Wie zoals ik als kind woonde in een straat zoals de 'Volksverheffingstraat', later 'cultuur' het eerste en zo lang verwachte' beleidsdomein zag worden dat naar het Vlaamse 'zelfbestuur' ging, met grote ogen keek naar de enorme culturele uitbouw die daarop volgde, de toenmalige BRT-staatsomroep ijverig haar zelfverklaarde culturele missie zag opboksen tegen de nieuwe tijd, de media-bevoegdheid van cultuur op een onzalig moment naar economie zag verhuizen, bemerkte dat verkoopcijfers (aantallen dus, met de 'gemiddelde consument' als commercieel doelwit) stilaan het belangrijkste werden, de toenmalige POTUS Bill Clinton hoorde beweren dat het The Economy is, die ertoe doet, de quote had ook van Marx kunnen zijn,... wie overal de nieuwe managers zag aankomen die redeneren in termen van omzet en winst, wie moest vaststellen dat economische kracht van een natie toekomst geeft in tegenstelling tot de als romantiek gedoodverfde 'vendelzwaaiers' en andere 'volksdansers', 'steltenlopers' en zelfs amateurtheater waar geen cent mee te verdienen valt (functie afgedaan),... wel, die zit een leven lang te dubben over de vraag of die recente evolutie dan wel klopt: cultuur is eerder verliespost en alle aandacht naar de economie want die brengt de welvaart.

In dit zuidelijk stukje Nederlanden is de geschiedenis onmiskenbaar gemerkt door een culturele emancipatiebeweging, met strijd om het recht om de moedertaal ongestraft en volwaardig te mogen gebruiken, om zichzelf te kunnen zijn zonder zich te isoleren, met de nodige symbolen maar ook met de sociale doelstelling van... 'volksverheffing', waar een Daensbeweging (en anderen) zowel voor 'brood en rechtvaardigheid' ging als mensen samenbracht, zingen in de eigen taal, zelfbewustzijn, ontspanning, opvoeding,... voor dat beetje meer zorgde dat het leven de moeite waard maakt.

Moesten we wachten tot met de Corona-ervaring dat het slot ging op alle uitingen van samenzijn (van jeugdgroepen, optredens, verenigingsleven tot en met uitvaarten) om te beseffen dat 'cultuur', breed gezien, een essentiële plaats heeft in de samenleving? Zowel wie 'identiteit' belangrijk vindt als 'de wereld, ons dorp', zowel wie actieve cultuurbeoefening (zoals muziekscholen) weet te waarderen als wie wil opgaan in massa-evenementen rond grote namen, cultuur met de c van creaties of met de c van 'in compagnie zijn'... het was een leegte toen dat alles er niet meer was.

Het inzicht is versterkt dat je geen welvaart kan creëren in een ecologische woestijn of ook ten koste van veel menselijk leed.

DAENS EN DE DAENSISTEN, EEN VERHAAL VAN VERLEDEN, HEDEN EN TOEKOMST

Inzake de economie is het inzicht versterkt dat je geen welvaart kan creëren in een ecologische woestijn of ook ten koste van veel menselijk leed zoals ook de welvaartskwalen burn-out, stress, spanningen werk-gezin' naast de 'klassieke' veiligheids- en uitbuitingsproblematieken waar werknemers het slachtoffer van kunnen zijn. Profit people planet. De woede van de omwonenden in een straal van vele kilometers rond het 3M-bedrijfsterrein in Zwijndrecht – de poen is verdiend, maar voor hen geen eitjes of groenten meer uit de tuin, het vergt geen verdere commentaar.

Mediabeleid zit in Vlaanderen tegenwoordig niet meer bij 'economie', noch bij 'cultuur'. De Corona-kreten naar vrijheid waren zowel bij ondernemingen zoals uw kapper als sportverenigingen en andere vrijetijdsactoren te horen. Vlaanderen promoot het cultureel ondernemerschap en berekent de economische waarde van cultuur. De taxshelter belooft cultuur met fiscale cadeautjes. Aan kookboeken verdienen uitgevers meer dan aan de schone letteren. Klara mag met nauwelijks 2% luisterbereik nog steeds programma's uitzenden waar het grote publiek wegblijft. Verenigingen moeten moeite doen in het TV-tijdperk maar jeugdwerk floreert. Wat blijft het boeiend: de dynamiek van cultuur met economie.

■ Peter Dauwe

We zaten anderhalf jaar op onze honger. Geen lezingen of beter gekend als 'voordrachten', leerrijke binnenactiviteiten in herfstige of winterse dagen en avonden. We hebben ze gemist.

Maar zie, de dagen lengen en we mogen weer 'verenigen' De Brugse afdeling van de Vlaamse actieve senioren (VI@s) was er snel bij. Op 1 september ll. voerde Johan Velghe in het Assebroekse Sparrenhof het gezelschap mee in een wervelend verhaal dat meer dan een eeuw daensisme omvat.

Geen hagiografie, wel terugblik gekoppeld aan vooruitzicht, een nooit eindigend verhaal over inzet.

Ondertussen bracht september ook al de aan de actualiteit gebonden Daenslezing naar Wevelgem. Het verhaal van Daens en de daensisten geraakt niet versleten.

Info over de Daenslezing: johan.velghe@skynet.be

‘HET TOONEEL DER VOLKS BESCHAVING’

Een literaire documentaire over de schepper van de eerste arbeidersvereniging, van de eerste democratische volksliederen, van het eerste volkstheater in Vlaanderen’. Deze dagen verschijnt het boek Kats! Of hoe in de vroege negentiende eeuw een Brusselse theatermaker aan de wieg van het socialisme stond.

Wie?

U kent Jacob Kats niet, ook niet van horen zeggen? Nee, hij is niet die zeventiende-eeuwse dichter en politicus. Dat was Jacob Cats, met C. Die ‘Vader Cats’ leefde in Den Haag. Onze ‘Vader Kats’, met K, was actief in de negentiende eeuw, in Brussel en in heel het Vlaamse land. Op wat historici na, kent niemand hem nog. Er is geen straat of steeg naar hem genoemd, laat staan een film over hem gemaakt. Hij leeft niet meer in het geheugen van de mensen. Wijlen Joost Vandommele, bestuurslid van het Priester Daensfonds, verwijst in zijn boek Gent herhaaldelijk naar Jacob Kats.

Auteur Johan Wambacq komt hem toevallig op het spoor in 2014 al informatie sprokkelend over de roots van het Vlaamse theater in Brussel. Meestal situeert men die in 1877, het ‘geboortjaar’ van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg (KVS). Maar in 1835 al begint Kats met een toneelgroep binnen de Maetschappij der Verbroedering, een ‘sociaal-artistiek project’ dat hij met enkele vrienden heeft opgericht. En in 1850 zet hij het Tooneel der Volksbeschaving op. Hij is er auteur, acteur, regisseur,... In 1858 fuseert

hij zijn toneelspelersgezelschap met vijf andere Brusselse kringen tot het Vlaamsch Tooneelverbond, de eerste aanzet tot een professioneel Vlaams theater in de hoofdstad.

In 1858 heeft Kats al een ‘carrière’ achter de rug als organisator van politieke meetings, waar hij vaak zelf het woord voerde, en als schrijver en maker van politiek theater. Agit-prop avant la lettre. Een politiek activist. Een wegbereider van het socialisme in België.

Politica en filosofe Rosa Luxemburg begint haar historische essay Der dritte Akt (1902) met een eresaluut aan Jacob Kats. Zij roemt hem als **‘misschien wel de origineelste van de internationale socialistische pioniers, de schepper van de eerste arbeidersvereniging, van de eerste democratische volksliederen, van het eerste volkstheater in Vlaanderen.’**

‘In den beginne was Jacob Kats.’ Met deze zin van bijbelse allure begint historicus Karel Van Isacker het hoofdstuk ‘Zin van de volksontvoogding’ in deel 1 van Mijn land in de kering 1830-1980.

Het belang van Kats kan nauwelijks overschat worden. Tijd voor een eerherstel.

Het boek Jacob Kats! Of hoe in de vroege negentiende eeuw een Brusselse theatermaker aan de wieg van het socialisme stond zorgt voor dat eerherstel.

In 1930 verscheen van Julien Kuypers de geromantiseerde biografie Jacob Kats, Agitator. Kats wordt altijd wel vermeld in historisch-wetenschappelijke studies over de arbeidersbeweging in België in de negentiende eeuw.

Jacob Kats! is geen historisch-wetenschappelijke studie maar een non-fictieboek, een literaire documentaire die de figuur en het werk van Jacob Kats tot leven wil wekken, die zijn tijd tekent en zijn werk beschrijft tegen de achtergrond van onze tijd.

Auteur Johan Wambacq brengt het relaas van Kats' avontuurlijke en spannende leven en van de bewogen negentiende eeuw. Hij laat Kats zelf aan het woord in uitgebreide citaten uit diens teksten en toneelstukken. En hij brengt een gesprek op gang tussen auteurs en historici van toen en van vandaag. Daartussen mijmert Wambacq een eind weg over thema's die ons vandaag nog beroeren, bijvoorbeeld het basisinkomen of de idee van een 'wereldtaal'.

" Een boeiend, uitstekend gedocumenteerd portret van een fascinerende politieke en literaire pionier in woelige tijden. - Philippe Van Parijs, filosoof UCLouvain & KU Leuven

" Het is een schande dat ik tot nu niet wist van Jacob Kats. Was ik gelovig, ik maakte hem tot patroonheilige van mijn ambacht. Een standbeeld op de Brusselse Papenvest misschien? In elk geval een naam om nooit meer te vergeten: Jacob Kats. - Josse De Pauw, theatermaker en auteur

Johan Wambacq is gepokt en gemazeld in het Brusselse theater. Hij werkte in de jaren 1970 en 1980 in de Beurschouwburg en zette er, als programmamaker en directeur, de 'Vlaamse golf' mee op de kaart. Van 1994 tot 2015 was hij hoofd communicatie bij het Kaaitheater. In 1982 richtte hij samen met Hugo De Greef het theatertijdschrift Etcetera op.

In 2009 publiceerde hij Het paleis op de heide, een monografie over architect Maxime Brunfaut en diens sanatorium van Tombeek, een icoon van het modernisme (en het socialisme!) in België (uitg. ASP, VAI & Amsab-ISG).

Hij was samensteller en redacteur van Beursschouwboek, over vijftig jaar Beursschouwburg (uitg. Lannoo, 2015) en van Tis of tisni. Over Jan Decorte (uitg. T-boeken en ASP, 2017).

Wambacq debuteerde als dichter in Het Liegend Konijn (2004). Hij publiceerde in 2015 de bundel Seks, mystiek

& urbanisatie – 'een dijk van een bundel' (de Volkskrant) – en geeft sinds 2016 de maandelijkse 'dichtbrief' Coupletten uit. In 2020 richtte hij Fluxenberg op, 'een DIY-uitgeverij voor poëzie en aanverwante fenomenen'. In datzelfde jaar publiceerde hij er de bundel Waar is mijn hoed? In 2021 publiceert Fluxenberg een tiental titels.

Kats! Of hoe in de vroege negentiende eeuw een Brusselse theatermaker aan de wieg van het socialisme stond verschijnt in september 2021 bij Mamoet (uitgeverij EPO, www.epo.be), in een co-editie met uitgeverij Fluxenberg (www.fluxenberg.be). ISBN 978 94 6267 330 4. Het boek kan aangekocht worden (€ 24,90) aan de boekenstand van het Priester Daensfonds tijdens de Poëtisch-Muzikale Daenswandeling op zondag 17 oktober e.k. en op maandag 1 november (herdenking aan familiegraf Daens en opvoering van 'Sterkte', in Aalst.

■ Johan Velghe

In de stad van de 'stekskesfabrieken' lichtte historicus en gewezen burgemeester Freddy De Chou de geschiedenis van de sociale strijd in zijn stad toe. De lezing werd georganiseerd naar aanleiding van de daguitstap (in pre-coronatijden) van het Priester Daensfonds naar Geraardsbergen.

In vorige nummers las u reeds:

De sociaal-economische situatie in de regio voor de Eerste Wereldoorlog (deel 1) 3/2020

De situatie in Geraardsbergen (deel 2) 4/2020

De nijverheidstelling in de stad Geraardsbergen van 1896 (deel 3) 1/2021

De armoede en de armenzorg (deel 3) 1/2021

De bevolkingsevolutie (deel 3) 1/2021

De eerste sporen van socialisme (deel 4) 2/2021

- *De Werkersbond en de werkstaking van de sigarenmakers van 1879-1880 (deel 4) 2/2021*

SOCIALE STRIJD EN DAENSISME IN GERAARDSBERGEN ^{DEEL5}

De werkstaking van de lucifersarbeiders van 1886

Op 5 april 1885 zijn vertegenwoordigers van de Belgische Socialistisch Partij, afdeling Geraardsbergen, aanwezig in De Zwaan in Brussel bij de stichting van de Belgische Werkliedenpartij (BWP)³⁹. Op 16 augustus 1885 aanvaardt de BWP op het Congres in Antwerpen het programma waarvan de belangrijkste statuten luiden: strijd voor algemeen stemrecht, kosteloos lekenonderwijs voor alle kinderen, scheiding van Kerk en Staat, afschaffing van het lotelingensysteem en van staande legers, wekelijkse rustdag, verhoging van de leeftijd voor kinderarbeid, vaststelling van een redelijke arbeidsduur, nationalisatie van de banken, spoorwegen, e.a.⁴⁰.

Op zondag 25 oktober 1885 om 10 uur 's morgens gaat in het estaminet De Koornbloem bij "Lades Coessens" (Ladislav Coessens, Lessensestraat 89) een eerste

partijvergadering door met twee punten op de dagorde: de beweging van het algemeen stemrecht en het middel om het te verkrijgen⁴¹.

Een week later wordt er al een tweede vergadering belegd. Tevens wordt in het artikel verteld dat voortaan elke zondag de Vooruit in Geraardsbergen zal worden verkocht⁴².

Blijkbaar kent de nieuwe propagandaclub succes. Op zondag 10 januari 1886 wordt een eerste Meeting georganiseerd in het koffiehuis de Gouden Leeuw op het Stationsplein. Als spreker is Edward Anseele uitgenodigd.

Blijkbaar is er op de vergadering veel aandacht besteed aan de wantoestanden in de lucifersfabrieken⁴³.

"Er is geene stad, waar de werkman meer te lijden heeft als hier. In de fosfoorfabrieken kan het niet erger gaan met de uitbuiterskliek. De menschen die er werken moeten heel wel opletten hoe zij gaan of zij vallen met gebroken beenen langs de straten. Men ziet er uitkomen zonder kaakbeenderen, en met een hoofd, dat iedereen doet sidderen. En denkt dat zij voor zulk een doodend werk een spotloon van 6 tot 9 franks per week ontvangen, en er daar kinderen opgesloten zijn van 7 tot 8 jaar oud! Welke eene schandelijke exploitatie! Wanneer deze kinderen den leeftijd van 20 jaar bereikt hebben, zijn zij meest allen reeds door die vreeselijke kwaal, een soort beenderziekte, aangetast. Wie zich wil overtuigen kome naar de hospitalen en daar zal men die ongelukkigen zien vreeselijke folteringen lijdende. Daar werken ook vrouwen en moeders die zuigelingen hebben. Oordeelt welke slechte dampen zulke kinderen met de moeder melk moeten inademen! Het kind is pas ter wereld wanneer het reeds de kiemen in zich draagt dier vreemde kwaal die zoo velen in den volle bloei des levens ten grave sleept. Wetten zouden moeten gemaakt worden die tot beperking van het getal uren dat men maar in zulke ongezonde werkhuizen zou mogen verblijven, wetten op vrouwen- en kinderarbeid, waardoor vrouwen in staat gesteld worden de opvoeding harer kinderen te verzorgen en die aan de kinderen toelaten hunne jeugdige jaren op de schoolbanken in plaats van in die vergiftigde hollen door te brengen."

"Een fosfoorfabrikant heeft een schoonbroer, die een grooten hof bezat. Een tijd geleden, werden door een groot onweder vele vruchten van de boomen geworpen en alhoewel de werklieden van dien fabrikant, omtrent drij weken zonder werk waren, dwong hij hen elk voor 1 frank van die onrijpe afgevallen vruchten te koopen. De dame van een fosfoorfabrikant komt alle vijf voet in de fabriek, en doet daar de werklieden bieden op de oude broeken en jassen van Mijnheer. Sinds lang heeft zij er van afgezien, de hoeden en mutsen aan dien oudenkleerverkooper op dien "nieuwerwetschen" prondelmarkt te brengen, omdat geen enkel werkman zulk een dikken kop, zulk een blaashoofd heeft als mijnheer! Zij zijn wijd genoeg om te dienen voor dôme boven de monumenten, die sommige juffers als cul-de-Paris onder haar rug dragen!"⁴⁴

"Hoe ongezonder werk hoe slechter behandeling. De werklieden der fosfoorfabrieken, waarvan velen het vergift inademen met de lucht, hebben hier een treurig leven. Zij moeten werken, nijdig en gevaarlijk werken voor een klein loon en dan ontvangen zij het nog niet. Zij moeten brood, kleederen en meubelen koopen van meestergasten, bazen, familieleden der fabrikanten en andere vrienden.

't Is wraakroepend! 't Is slavernij in den vollen zin van 't woord! Ware het nog maar dat! Verleden week werden de werkers van M. H. fosfoorfabrikant, op 1.000 fosfoordoosjes 10 centiemen afgetrokken. Eene vrouw ontving 8 frank min op 14 dagen dan vroeger! Is dit een aftroksken! Die uitbuiters fabriekeert een goeden 10tal jaren en bezit een gansche straat huizen. Zijne slaven moeten alle levensbehoefte bij hem koopen, zoo dat hij niet alleenlijk wint op hun arbeid, maar ook op hun armzalig loon. Werklieden van Geeraardsbergen, gaat gij dit nog langer blijven verdragen?"⁴⁵

"Wij gaan voort de schandalige uitbuiting der werklieden te melden, door Anseele Zondag aan 't licht gebracht. De zoon van een fabrikant had een likeurhandel en hij dwong de werklieden in zijn dienst wekelijks eene fleschgenever te koopen. Dit wraakroepend feit door velen gekend, belet die fabrikantsfamilie niet de werklieden voor dronkaards en slecht volk uit te schelden. Erger nog: Eenigen tijd geleden kwam een meisje op een fabriek met een nieuwen neusdoek aan.

- Waar hebt gij dat gekocht? vroeg madame.

- Ei Daar, madame.

- Hoeveel hebt gij dat betaald?

- Vier franks, madame.

- Draag dat weder, wij zullen u den zelfden leveren.

En het meisje moest naar de winkel waar zij hem gekocht had de neusdoek weer dragen en madame verkocht er haar een voor fr. 6,50. Het schandaligste voor slot. De fabrikanten verkoopen van alles wat men denken kan aan hunne werklieden en dwingen hen schier zooveel te koopen als zij ontvangen voor loon."⁴⁶

In maart-april 1886 breken in het land gewelddadige stakingen uit. In Wallonië wordt deze revolutionaire beweging door het leger bloedig onderdrukt⁴⁷. Deze acties geven in 1887 aanleiding tot de eerste sociale wetgeving in België: wet op de uitbetaling van de lonen (1887), wet op de vrouwen- en kinderarbeid (1889), wet op de oprichting van Nijverheids- en Arbeidersraden (1887), de wet op de hervorming van de Werkrechtshraden (1889)⁴⁸.

Ook in Geraardsbergen ontstaat er in 1886 beroering. Op 20 maart roept dienstdoende burgemeester Charles De L'Arbre in het geheim enkele fabrikanten en burgers samen om te overleggen welke maatregelen genomen moeten worden in geval van oproer. Op zaterdag 17 april breekt een werkstaking uit in drie lucifersfabrieken, die zich de volgende dag uitbreidt tot alle lucifers-fabrieken⁴⁹.

De dagen daarna vinden in de stad bloedige gevechten plaats tussen stakers en ordediensten⁵⁰. De werklieden werpen met stenen en de gendarmen chargeren met de blote sabel. Drie arbeiders worden opgepakt en tussen tien gendarmen te paard weggeleid. Later zullen hiervoor, op aangeven van de dienstdoende burgemeester, de politie, de fabrikanten en hun verklikkers, nog meer dan dertig arbeiders gevangen genomen en veroordeeld worden in Oudenaarde.

³⁹ L. BERTRAND, *De Belgische Werklieden Partij en haar programma*, Brussel, 1886, p. 58. Vooruit vermeldt hen echter niet onder de aanwezigen.

⁴⁰ T. LUYCKX, *Politieke geschiedenis van België 1, van 1789 tot 1944*, Amsterdam/Brussel, 1977, p. 183.

⁴¹ Vooruit van 24 oktober 1885, p. 3.

⁴² Vooruit van 31 oktober 1885, p. 2. Aanvankelijk brengen verkopers uit Gent wekelijks, onder luide aankondiging in de straten, socialistische bladen aan de man. Begin mei 1886 wordt het aankondigen van de Vooruit in de straten verboden. Er wordt een PV opgemaakt tegen de verkoper Fr. Van Rostenberge uit Gent, maar deze wordt in november door de politierechter vrijgesproken op basis van de persvrijheid en omdat andere kranten wel mogen worden aangekondigd in de straten, Vooruit van 27 november 1886, p. 3.

⁴³ Vooruit van 11 januari 1886, p. 2.

⁴⁴ Vooruit van 22 januari 1886, p. 2.

⁴⁵ Vooruit van 28 januari 1886, p. 3.

⁴⁶ Vooruit van 12 maart 1886, p. 2.

⁴⁷ In het dagblad Vooruit van 27-28 maart doet Anseele een oproep aan de moeders van soldaten om hun kinderen te vragen niet op het werkvolk te schieten. Hij krijgt daarvoor een gevangenisstraf van zes maanden.

⁴⁸ T. Luyckx, o.c., p. 190-191.

⁴⁹ Vooruit van 22 april 1886 p. 2. In 1886 zijn er vier lucifersfabrieken: La Suédoise (François Cobbaert) in de Boelarestraat, weduwe Bidez-Victor De Schreye in de Gentsestraat, Louis Byl-Campen in de Verbrandhofstraat en Antoine Hoebeke in de Gasthuisstraat. Ook in Overboelare op de Groteweg zijn er twee lucifersfabrieken: weduwe Guillaume Mertens en Jean Delaunoit.

⁵⁰ Vooruit van 24 april 1886 p. 4; De Denderbode van 25 april, p. 2.

Vervolg in 'Daens Vandaag' 4/2021:

- De eerste sporen van socialisme
 - De Commissie van het Werk 1886
 - De strijd voor het Algemeen Stemrecht 1891
- De parlementsverkiezingen van
 - 14 oktober 1894
 - 22 mei 1898
 - 27 mei 1900
 - 25 mei 1902
 - 29 mei 1904
 - 24 mei 1908
 - 2 juni 1912
 - 24 mei 1914

Colofon

Socioculturele vereniging

PRIESTER DAENSFONDS vzw

Maatschappelijke zetel:

Stadhuis, Grote Markt 3, Aalst (géén correspondentie-adres)

Correspondentie-adres:

Middelkouter 68, 9450 Haaltert

E-post:

info@daens.org

Website:

www.daens.org

Raad van Bestuur en Algemene Vergadering:

Stephan Beeckman, Martine Bode, Wouter De Bruyne (ondervoorzitter), Lieve De Geyter (secretaris/verslaggever), Joris De Kegel (penningmeester/ledenbeheer), Carolien De Neef, Johan De Nijs, Willy De Turck (erevoorzitter), Vicky De Wolf (voorzitter), Erik D'Hondt, Luc Geeroms, Jef Keymeulen, Rob Librecht, Wilfried Lissens, Eric Meersseman, Hendrik Strypens, Roel Temmerman, Hugo Van de Voorde (communicatie), Karel Van den Bossche, Luc Van der Helst, Johan Velghe (medevoorzitter).

Lidmaatschap

rekeningnummer: IBAN: BE40 7370 2745 3063;
BIC: KREDBEBB

Jaarlijkse bijdrage:

15 euro (7,50 euro scholieren en studenten);

25 euro ereleden en openbare besturen;

50 euro beschermende leden.

Schrijf nu over en u bent tot eind 2022 lid/abonnee.

Verantwoordelijke uitgever:

Vicky De Wolf,

Middelkouter 68, 9450 Haaltert

053/83 31 95, e-post: vicky.dewolf@hotmail.com

Hoofdredacteur:

Johan Velghe,

Stasegemsestraat 112 A/1, 8500 Kortrijk,

056 25 71 82, e-post: johan.velghe@skynet.be

Redactie:

Jozef Cassimons, Peter Dauwe, Wouter

De Bruyne, Freddy De Chou, Guido

De Schrijver, Vicky De Wolf, Frans Kieckens

en **Johan Velghe** schreven de bijdragen in dit nummer.

Illustraties & foto's:

Archief Priester Daensfonds, archief Freddy

De Chou, Stephan Beeckman, Hugo Van de

Voorde en Johan Velghe brachten de illustraties & foto's aan.

Opmaak:

Marijke Van de Voorde deed de lay-out.

Privacyregelgeving:

Comform aan de privacyregelgeving worden

de persoonsgegevens verbonden aan het

lidmaatschap uitsluitend aangewend voor de

toezending van de periodiek 'Daens Vandaag',

uitnodigingen voor activiteiten en nieuwe

publicaties van het Priester Daensfonds vzw.

Deelname aan activiteiten houden de toestemming

tot publicatie in van actie- en groepsfoto's van

deze activiteiten. U kunt te kennen geven niet op

gepubliceerde foto's voor te komen.

Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen

Het Neutraal Ziekenfonds Vlaanderen staat garant voor tussenkomsten tandzorgen, optiek, lidgeld sportclub en jeugdbewegingen, dieetadvies, vaccinaties, schoolreizen, speelpleinwerking, kampen, orthodontie, logopodie, ...

Kersverse ouders kunnen ook nog rekenen op tal van geboortevoordelen (geboortepremie, terugbetaling luiers, kraamhulp, thuisoppas zieke kinderen, ...).

UW PARTNER VOOR ZEKERHEID